

§ 1 Anmälan om kompletteringsval

Talmannen meddelade att Sverigedemokraternas partigrupp anmält Johnny Svedin som suppleant i skatteutskottet, Ulf Lindholm som suppleant i civilutskottet, Aron Emilsson som suppleant i försvarsutskottet, Erik Hellsborn som suppleant i socialförsäkringsutskottet och i socialutskottet, Mona Olin som suppleant i socialförsäkringsutskottet, Victoria Tiblom som suppleant i kulturutskottet, Michael Rubbestad som suppleant i utbildningsutskottet, Runar Filper och Jessica Stegrud som suppleanter i miljö- och jordbruksutskottet samt Charlotte Quensel som suppleant i näringsutskottet.

Talmannen förklarade valda till

suppleant i skatteutskottet

Johnny Svedin (SD)

suppleant i civilutskottet

Ulf Lindholm (SD)

suppleant i försvarsutskottet

Aron Emilsson (SD)

suppleanter i socialförsäkringsutskottet

Erik Hellsborn (SD)

Mona Olin (SD)

suppleant i socialutskottet

Erik Hellsborn (SD)

suppleant i kulturutskottet

Victoria Tiblom (SD)

suppleant i utbildningsutskottet

Michael Rubbestad (SD)

Prot. 2023/24:12
29 september

suppleanter i miljö- och jordbruksutskottet
Runar Filper (SD)
Jessica Stegrud (SD)

suppleant i näringsutskottet
Charlotte Quensel (SD)

§ 2 Anmälan om subsidiaritetsprövningar

Talmannen anmälde att utdrag ur följande protokoll i ärenden om subsidiaritetsprövning av EU-förslag hade kommit in:
prot. 2023/24:3 för torsdagen den 28 september från civilutskottet och
prot. 2023/24:1 för torsdagen den 14 september från näringsutskottet.

§ 3 Ärenden för hänvisning till utskott

Följande dokument hänvisades till utskott:

Propositioner
2023/24:13, 14 och 16 till finansutskottet

Skrivelse
2023/24:7 till trafikutskottet

Motioner
2023/24:219 till utbildningsutskottet
2023/24:106, 162 och 220 till civilutskottet
2023/24:89 till justitieutskottet
2023/24:217 till justitieutskottet
2023/24:218 till justitieutskottet
2023/24:183 och 221 till socialutskottet

EU-dokument
COM(2023) 420 till miljö- och jordbruksutskottet
Åttaveckorsfristen för att avge ett motiverat yttrande skulle gå ut *den 23 november*.

*Svar på
interpellationer*

§ 4 Svar på interpellation 2023/24:11 om Iran

Anf. 1 Utrikesminister TOBIAS BILLSTRÖM (M):
Herr talman! Alexandra Völker har frågat mig hur jag och regeringen verkar för att skapa enighet bland EU:s medlemsländer för att det islamiska revolutionsgardet ska terrorlistas. Vidare frågar hon hur jag och regeringen arbetar för att stötta det iranska folket i dess kamp för frihet och demokrati.

Regeringen ser med största allvar på situationen i Iran, som förblir mycket svår. Som Alexandra Völker konstaterar är det nu ett år sedan Mahsa Jina Amini dog i myndigheternas förvar och de landsomfattande

protesterna utbröt i Iran. Den svenska regeringen har konsekvent uttryckt sitt starka stöd för de iranier, inte minst kvinnor och flickor, som – ofta med livet som insats – under det senaste året fredligt demonstrerat för sina mänskliga rättigheter. Protester har ofta bemötts av brutalt våld från iranska myndigheters sida. Hundratals människor har omkommit i samband med protesterna. Tusentals har gripits. Flera personer kopplade till protesterna har avrättats, och många fler riskerar att dömas till döden. Även om demonstrationerna i Iran nu har avtagit består ett utbrett missnöje i det iranska samhället med att mänskliga rättigheter fortsätter att kränkas.

Regeringen har kraftfullt fördömt de iranska myndigheternas våld mot fredliga demonstranter och andra kränkningar av mänskliga rättigheter i Iran i uttalanden och i direkta samtal med iranska företrädare, inklusive på ministernivå.

Det är också strategiskt viktigt för Sverige att kunna verka genom EU och FN för att säkerställa att våra budskap och även de åtgärder som vidtas får brett genomslag och därmed blir så verkningsfulla som möjligt.

Iran är också ett av de länder som tagits upp flest gånger på ministernivå inom EU under det gångna året, ofta på svenskt initiativ. I december 2022 var Sverige ett av de länder som förespråkade nya rådsslutsatser om Iran, vilka resulterade i en skärpt Iranpolitik från EU:s sida. EU har också tio gånger under det senaste året skärpt sanktionerna mot iranska aktörer som bedöms bära ett direkt ansvar för kränkningar av mänskliga rättigheter i Iran.

Sverige fortsätter att vara pådrivande inom EU för att öka det politiska trycket på Iran. Sverige har aktivt stöttat beslutet inom EU att ta fram ett nytt sanktionspaket inför årsdagen för Mahsa Jina Aminis död. Bland de listade ingår bland annat ett biträdande befäl inom revolutionsgardets säkerhetshögkvarter, regionala polisbefäl och några av Irans mest notoriska fängelser. Inför årsdagen har Sverige också varit aktivt i framtagandet av en gemensam EU-deklaration. I deklarationen betonas att EU fortsätter att se över de verktyg som står till buds för att bemöta situationen för mänskliga rättigheter i Iran.

Sverige har under våren 2023 i rollen som ordförandeland, men även innan och efter ordförandeskapet, verkat för kraftfullaste möjliga linje mot den iranska regimens förtryck inom ramen för EU-enighet. För att uppnå denna målsättning använder vi de verktyg som har bäst förutsättningar att ha avsedd effekt och utesluter i detta ingen framtida åtgärd. Tillsammans med övriga EU-medlemsstater fortsätter vi att analysera situationen och diskutera möjliga ytterligare åtgärder, inklusive sanktioner.

Sverige arbetar för att skapa EU-enighet för att terrorlista det islamiska revolutionsgardet, IRGC, och verkar för denna linje med sedvanligt diplomatiskt arbete. Enligt rättsakten krävs enighet för att fatta ett sådant beslut, och efter aktiva sonderingar med andra medlemsstater framgår att det alltfjämt saknas enighet inom EU för en terrorlistning av IRGC.

Enigheten är av central betydelse för EU:s trovärdighet och möjlighet att påverka situationen och bör värnas. Sverige fortsätter att verka inom EU för en kraftfull och enad Iranpolitik för att ge internationellt stöd till den iranska befolkningens rättmätiga krav på mänskliga rättigheter.

Anf. 2 ALEXANDRA VÖLKER (S):

Herr talman! Det har nu alltså gått ett år sedan Jina Mahsa Amini misshandlades till döds av den iranska moralpolisen – dödades för att hon, enligt dem, bar sin slöja på fel sätt.

Under decennier har Irans folk, allra särskilt Irans kvinnor, levt under ett enormt förtryck. Under det senaste året har vi kunnat följa hur folket i Iran kämpar för sin rätt att leva fritt, för demokrati och mot regimen.

När kvinnor i Iran går ut utan slöja gör de det med risk för sitt eget liv. Att manifesteras mot regimen genom att kräva sina rättigheter – sina mänskliga rättigheter, rättigheter som borde vara självklara – och säga att nu är det nog kräver ett enormt mod och görs med livet som insats. Det har också regimen gjort tydligt. Under det här året har vi sett hur regimen besvarat frihetskampen med en enorm brutalitet – med våld, med mord och med tortyr.

Det är bra att EU samlats kring flera sanktionspaket. Men att säga att Sverige har gjort att frågan om Iran kommit upp på möten med EU:s utrikesministrar blir jag allt annat än imponerad av. När var egentligen Iran en egen punkt på EU:s dagordning senast?

Under det halvår som Sverige innehade ordförandeskapet i EU, och därmed hade en särställning och möjlighet att påverka dagordningen, var då Iran en egen punkt på dagordningen en enda gång? Var det inte just detta att Iran inte var en egen punkt på dagordningen som gjorde det så svårt för oss i oppositionen och för riksdagen att göra vår röst hörd? Om något inte är en egen punkt på dagordningen har nämligen inte EU-nämnden möjlighet att agera.

Hela våren arbetade vi för att utrikesministern och regeringen skulle arbeta för att få till en terrorlistning. Efter mycket om och men fick vi till slut en enig riksdag som ställde sig bakom ett tillkännagivande om att regeringen skulle verka för att skapa enighet inom EU för att terrorlista det islamiska revolutionsgardet.

Att vi driver frågan om att revolutionsgardet ska terrorlistas beror på att det är viktigt. Att en samlad riksdag ställde sig bakom tillkännagivandet berodde på att det var viktigt.

Revolutionsgardet agerar så som terrororganisationer agerar och ska därför klassas som en sådan. Genom revolutionsgardet utövar den iranska regimen terrorism. Revolutionsgardet mördar, kidnappar och torterar. Det agerar mot Irans befolkning och agerar utanför landets gränser. Det använder sig av samma verser som al-Qaida och andra terrororganisationer.

Utrikesministern poängterar i sitt interpellationssvar att det krävs konsensus för att få till en terrorklassning. Det är vi fullt medvetna om. Det är också precis därför som tillkännagivandet säger att regeringen ska verka för att skapa enighet. Det är det som är poängen med tillkännagivandet: att *verka för* det. Konsensus skapas nämligen inte av sig själv. Sverige måste ta ledartröjan och aktivt arbeta för att samla medlemsländerna kring att lista det islamiska revolutionsgardet som terrororganisation under EU:s sanktionslagstiftning mot terrorism.

Det har nu gått över tre månader sedan riksdagen ställde sig bakom tillkännagivandet. Arbetar utrikesministern aktivt med att faktiskt samla medlemsländerna för att terrorklassa revolutionsgardet?

(Applåder)

Anf. 3 KADIR KASIRGA (S):

Herr talman! Jag vill först och främst tacka min riksdagskamrat Alexandra Völker för att hon har ställt denna viktiga fråga. Jag vill också tacka utrikesministern för svaret.

Jina Mahsa Amini må ha mördats, men hennes namn och minnet av henne kommer alltid att finnas kvar. Jina har blivit en symbol för alla kvinnor i Iran som kräver att få leva i ett demokratiskt Iran som bygger på frihet för alla som bor där. Regimen anstränger sig till det yttersta för att döda alla rosor. Men de kommer aldrig att kunna hindra våren från att komma till Iran.

Herr talman! Vad har hänt under det gångna året, sedan protesterna bröt ut, när det gäller de grundläggande mänskliga rättigheterna i Iran? Vi ser att kvinnor fortsätter att bränna bilder på Irans religiösa ledare. Vi ser att kvinnor fortsätter att klippa av sig håret i protest mot regimen. Vi ser också de modiga kvinnor som fortfarande står med knutna nävar och beslutsamt skanderar: Kvinna, liv, frihet! Zan, zendegi, azadi! Jin, jijan, azadi!

Herr talman! Jag har lyssnat noggrant på utrikesministerns svar på interpellationen. Jag reagerar på ett ord i svaret. Utrikesministern säger att protester ofta har bemötts med brutalt våld från iranska myndigheter och att hundratals människor har omkommit i samband med protesterna. Mig veterligen omkommer människor i trafikolyckor, jordbävningar och naturkatastrofer. I de här protesterna har människor blivit brutalt, kallblodigt mördade av den iranska regimen. Här måste jag invända mot svaret.

Herr talman! Det islamistiska revolutionsgardet är inte en vanlig militär enhet som tillhör den reguljära iranska armén. Det är en fristående organisation. I namnet står det inte ens Iran eller iransk framför gardet. De opererar inte bara inom Irans gränser. De opererar även utanför Irans gränser, i Irak, i Syrien, i Libanon, på Arabiska halvön och även i Europa.

I Sverige har vår myndighet Säkerhetspolisen, Säpo, till och med konstaterat att den iranska regimen bedriver både industri- och kontrapionage, men de ägnar sig också åt att kartlägga svenskiranier som lever i diasporan.

Anser utrikesministern att revolutionsgardet är ett hot mot Sverige eller inte?

(Applåder)

Anf. 4 SERKAN KÖSE (S):

Herr talman! Jag vill också inleda med att tacka min kollega Alexandra Völker för att hon har tagit initiativ till denna viktiga debatt där vi får möjlighet att diskutera de fruktansvärda brott mot mänskligheten som pågår i Iran. Jag vill också tacka utrikesministern för svaret.

Herr talman! Vi kan och får inte vara tysta medan oskyldiga liv släcks av den iranska regimen. Det är som sagt ett år sedan Jina Mahsa Amini mördades brutalt av regimen så kallade moralpolis, och hennes död blev en brytpunkt. Den ledde till landsomfattande protester och tände en gnista av motstånd mot regimen förtryck.

Vad har då hänt det senaste året? Vi ser en alltmer repressiv regim som saknar legitimitet och som utgör ett direkt hot mot inte bara sitt eget folk utan även mot Europa, Sverige och varje hörn av den fria världen. Det är en regim som intensifierar sitt grepp, som fortsätter sin destabiliserande

verksamhet i Mellanöstern och som underhåller relationer med länder som Ryssland och Nordkorea, allt medan de utvecklar sin kärnteknik.

För att bemöta denna växande hotbild krävs omedelbara och kraftfulla åtgärder, herr talman. Vi behöver en ny svensk och europeisk Iranpolitik som korrekt reflekterar det verkliga hotet från Iran och som motsvarar önskemålen från en överväldigande majoritet av iranska folket. Sanktionspolitiken mot regimen i Iran på grund av kränkningar av mänskliga rättigheter är bra, men det är uppenbart att det är otillräckligt. Regimföreträdare och deras anhöriga reser fortfarande till Europa, USA och andra platser för att åtnjuta den frihet som saknas i Iran.

Herr talman! Samtidigt rapporterar Amnesty International att avrättningar sker i skrämmande antal. Rättegångarna har varit skenrättegångar där bekännelser har framtvungats under tortyr. Amnesty belyser också hur iranska myndigheter har utsatt offrens familjer för godtyckliga gripanden och frihetsberövanden. Säkerhetsstyrkor har skändat gravar och förstört gravstenar, och familjemedlemmar har arresterats och hindrats från att hålla ceremonier vid sina anhörigas gravar.

Herr talman! Jina Mahsa Aminis familj och många andra har berättat offentligt om skadorna på deras nära och käras gravar och hur myndigheterna har försvårat deras tillgång till dessa platser av sorg och minne. Jina Mahsa Aminis grav har blivit en symbol för kollektiv tröst, solidaritet och en beslutsamhet att söka rättvisa.

Den iranska regimen grymhet känner inga gränser. Offrens familjer, som har sökt rättvisa, sanning och gottgörelse, har utsatts för hot och våld. Det är en fortsatt upptrappning av förföljelse och hotkampanjer mot dem, allt för att tvinga fram tystnad och rädsla för repressalier.

Herr talman! Bakom allt detta ligger Islamiska revolutionsgardet, som är en stor ekonomisk och politisk aktör som sprider och försvarar islamistisk ideologi och som har orsakat obeskrivligt lidande både inom och utanför landets gränser. Mot detta behövs kraftfulla åtgärder: skärpta inreseförbud, ökad press mot den iranska regimen och framför allt stöd till den demokratiska rörelsen inom landet. Vi måste agera nu, med kraft, beslutsamhet och utan kompromiss, herr talman.

Med anledning av detta vill jag ställa en fråga till utrikesministern. Med hänsyn till den iranska regimen och revolutionsgardets brist på legitimitet och dess destabiliserande handlingar på såväl regional som nationell och global nivå undrar jag vad som hindrar Sverige och utrikesministern att driva på ännu hårdare i EU för att terrorklassa revolutionsgardet. (Applåder)

Anf. 5 AZADEH ROJHAN (S):

Herr talman! Utrikesministern nämner i sitt svar till interpellanten Alexandra Völker att protesterna i Iran har upphört. Det är att förminska iranska folkets kamp som pågått under ett år, och det är att legitimera den iranska regimen och dess våldsapparat.

Man kan legitimera och normalisera den brutala iranska regimen på flera sätt, till exempel genom att aktivt söka upp den iranske utrikesministern under UNGA-veckan i New York och stå vid hans sida på ett foto, dessutom leende. Ser inte utrikesminister Tobias Billström hur det kan uppfattas av alla dem som har förlorat sina nära och kära i kampen för frihet och hur det uppfattas av alla frihetskämpar som i dag sitter i Irans

fängelser? Ser inte utrikesministern hur det kan uppfattas av alla kvinnor som med livet som insats fortfarande intar Irans gator och vägrar att ha på sig slöjan?

Att man tar ställning – det kan ske på många sätt. Det kan ske genom stora handlingar och politiska beslut, men det kan också ske genom små, symboliska handlingar. Detta föranleder min fråga: Vad var det som låg bakom utrikesministerns leende efter hans samtal med Irans utrikesminister?

(Applåder)

Anf. 6 Utrikesminister TOBIAS BILLSTRÖM (M):

Herr talman! Tack till interpellanten och övriga deltagare för inläggen!

Jag delar naturligtvis till fullo interpellantens syn på situationen i Iran. Mahsa Jina Aminis död för ett år sedan ledde till landsomfattande protester. Vi såg också hur iranska myndigheter svarade på missnöjesyttringarna med våldsam repression, inte minst i Sistan och Baluchistan och i Aminis hemmaregion Kurdistan.

Repressionen har haft avskräckande effekt. Den har skrämt människor från att samlas i stora grupper för att uttrycka sina åsikter, och samtidigt är det tydligt att det underliggande missnöjet i det iranska samhället består.

Många iranier har betalat ett högt pris för sin kamp för mänskliga rättigheter. De förtjänar det internationella samfundets tydliga stöd, inte bara i ord utan också genom konkreta åtgärder för att ställa dem som står bakom övergrepp och MR-kränkningar till svars.

Alexandra Völker frågade när Iran senast utgjorde en punkt på dagordningen. Det var i december förra året, och det var delvis vårt förslag. Då antogs även dessa rådsslutsatser. Det är inte den svenska regeringen, vare sig nu eller i egenskap av ordförandeland, som bestämmer över dagordningen. Det gör den höga representanten i EU. Men vi har naturligtvis vid de tillfällen då vi haft möjlighet arbetat för att påverka detta – och också rönt framgång, som förra året.

Sverige arbetar konstant för att skapa EU-enighet för att terrorlista det islamiska revolutionsgardet i enlighet med riksdagens tillkännagivande. Som nämndes i mitt svar framgår dock efter aktiva sonderingar med andra medlemsstater inom EU att det alltså saknas enighet för detta. Det beror till stor del på att de juridiska kriterierna för att terrorlista IRGC inte är uppfyllda. För att en individ eller en organisation ska bli föremål för EU:s terrorismsanktioner krävs bland annat ett nationellt beslut från behörig myndighet, exempelvis en domstol, som fastställer att individen eller enheten varit involverad i en terroristhandling eller förberedelse till terroristhandling.

EU har dock fler verktyg i sin verktygslåda. Som nämnts vid tidigare tillfällen har EU använt det sanktionsramverk som är inriktat just på allvarliga MR-kränkningar i Iran för att reagera och markera mot de individer och entiteter som varit ansvariga för repressionen av fredliga demonstranter. Medan terroristlistningens specifika syfte är att förhindra terrorism och finansiering av terrorism kan MR-regimen användas för att lista ansvariga individer och enheter inom IRGC liksom andra aktörer som varit inblandade i kränkningar av mänskliga rättigheter i Iran.

Bland de enheter med koppling till IRGC som under det gångna året sanktionslistats under MR-regimen finns en rad regionala IRGC-förband,

bland annat i Kurdistan och Sistan och Baluchistan, flera av IRGC:s Quds-baser och IRGC:s egen investeringsfond. Bland andra viktiga aktörer som listats finns Irans sedlighetspolis, Basijstyrkans ungdomsmilis, särskilda säkerhets- och insatsstyrkor inom polisen och vissa åklagare och fängelse-administrationer. För närvarande finns 227 individer och 43 enheter listade under denna sanktionsregim.

MR-sanktionerna består bland annat av frysningar av tillgångar i EU och inreseförbud i EU för listade individer. De inbegriper även exportförbud av produkter till Iran som kunde användas för inhemsk repression. EU har således vidtagit skarpa och konkreta åtgärder för att motverka straffrihet för dem som varit ledande inom repressionen i Iran. Vi fortsätter nyttja hela verktygslådan, bilateralt och inom EU och FN, som svar på den brutala repression som vi sett av protesterna i Iran.

Anf. 7 ALEXANDRA VÖLKER (S):

Herr talman! Tack, utrikesministern, för svaret!

Det stämmer att det var i december förra året som det här senast var en egen punkt på EU:s dagordning. Det kommer jag och alla vi socialdemokrater mycket väl ihåg, för redan då försökte vi verkligen få till att det skulle vara regeringens ståndpunkt att aktivt verka för att terrorlista revolutionsgardet. Vi och de andra oppositionspartierna ville att regeringen skulle gå in i ordförandeskapet med ståndpunkten att det var vad som skulle åstadkommas. Men så blev det inte, för det ville inte regeringspartierna och inte heller Sverigedemokraterna.

Revolutionsgardet är en organisation som sprider skräck långt utanför sitt eget lands gränser. Det är en organisation som agerar som en terrororganisation. Den bör därför klassas som en sådan.

Trots att det är tidig fredagsmorgon sitter ett stort antal personer på läktaren för att lyssna i dag. De har tagit sig hit för att få svar på vad regeringen faktiskt gör för att samla medlemsländerna för att terrorlista revolutionsgardet. Att man gör ”aktiva sonderingar” tolkar inte jag som att man aktivt arbetar för detta. Det är snarare att fråga hur andra ställer sig. Det tillkännagivandet säger är att man ska verka för att skapa konsensus. Jag frågar alltså igen: Hur agerar utrikesministern och regeringen för att samla medlemsländerna för att terrorlista revolutionsgardet?

(Applåder)

Anf. 8 KADIR KASIRGA (S):

Herr talman! Tack för svaret, utrikesministern! Men jag måste ändå säga att jag inte har fått svar på frågorna som jag ställde i föregående inlägg. Först och främst – anser utrikesministern att de hundratala människor som satt livet till i protesterna och som har fallit offer för den brutala regimen i Iran har omkommit i någon trafikolycka eller jordbävning? Vi måste använda de rätta orden. Vi kan inte bara gömma oss bakom det så kallade diplomatiska spelet. Ibland måste man kalla en spade för en spade.

Herr talman! Min riksdagskollega Alexandra Völker har ställt många rimliga frågor till utrikesministern, men de kvarstår fortfarande för utrikesministern att svara på. Det gäller även frågan som jag ställde om utrikesministern anser att revolutionsgardet är ett hot mot Sverige.

Väldigt många svenskiranier har samlats här på läktaren. Många av dem har lång erfarenhet av förföljelse och förtryck. Jag kan garantera att

många av dem också är rädda. Det behövs ett klart och tydligt ställnings-
tagande från regeringen. Anser regeringen att revolutionsgardet är ett hot
mot rikets säkerhet eller inte?

(Applåder)

Anf. 9 SERKAN KÖSE (S):

Herr talman! Tack, utrikesministern, för svaret! Men jag vill instäm-
ma i mina kollegors kritik mot att utrikesministern inte riktigt svarar på frå-
gorna. Jag ställde en fråga om hur regeringen avser att stödja demokratiska
krafter och rörelser i Iran.

Trots de hjärtskärande grymheter som iranska revolutionsgardet och
regimen utsätter sitt eget folk för, herr talman, har åtminstone inte jag sett
att någon tjänsteman eller någon från polisen eller gardet har ställts till
svars för sina förödande brutaliteter eller för dödsfall som de orsakat.

Det är därför, herr talman, ofrånkomligen vår skyldighet att agera och
göra motstånd men också fortsätta att belysa de här kränkningarna av de
mänskliga rättigheterna i Iran. En kraftfull och beslutsam politik mot regi-
men är inte bara viktig, herr talman – den är avgörande för vår egen säker-
het och för den globala stabiliteten, som mina kollegor varit inne på tidi-
gare.

Återigen: Vi är många här i riksdagens plenisal men också på läktaren
som kräver att regeringen agerar beslutsamt för att revolutionsgardet ska
klassas som en terrororganisation. Utrikesministern svarar då med en lista
på vad regimen och gardet gör, men han väljer ändå att inte gå hela vägen
och säga att det är en terrororganisation. Organisationen har enorma eko-
nomiska resurser, herr talman. Den finansierar, beväpnar och utbildar and-
ra terrororganisationer i hela Mellanöstern. Vad är det som krävs mer på
den här listan för att utrikesministern och EU ska säga att det är en terror-
organisation?

Herr talman! Det är mot denna bakgrund som vi i Sverige måste omde-
finiera vår relation till Iran. Vi måste införa striktare inreseförbud, terror-
stämpla det iranska revolutionsgardet och öppet tala om att vi stöder den
iranska demokratiska kraften inom landet. Det är då, herr talman, som pa-
rollen kvinna, liv, frihet – jin, jiyen, azadi – i högsta grad blir levande både
i och utanför Iran.

(Applåder)

Anf. 10 AZADEH ROJHAN (S):

Herr talman! Jag fick tyvärr inte heller något svar på min fråga till ut-
rikesministern. Utifrån de erfarenheter som jag har från våra interpellation-
sdebatter hyser jag faktiskt inga förhoppningar om att få det heller. Det
brukar tyvärr inte bli mycket till svar.

Jag tycker ändå att det är viktigt att här påpeka att vi förutom de stora
handlingar som mina kollegor på olika sätt har berört – de stora politiska
beslut som behövs för att på riktigt fördöma den iranska regimens brutala
övergrepp mot sin egen befolkning men också mot omvärlden – även be-
höver visa tydligt när vi har möjlighet i våra mindre handlingar att vi tar
avstånd från den iranska regimen. Vi får inte normalisera eller på något
sätt legitimera denna brutala regim. Men det gör vi. Det gör vi när vi ställer
upp på foton med dem. Det gör vi när vi gör det leende. Det gör vi när den
iranska regimen sedan kan använda samma foto för att sprida det i de egna

medierna och berätta om hur man haft givande samtal med den svenska regeringen. Det uppfattas som att den svenska regeringen talar med kluven tunga.

Om utrikesminister Tobias Billström vill stå vid det iranska folkets sida måste han också tänka på hur han agerar och vilka signaler han skickar. Just nu sitter tusentals människor fängslade, och de undrar: Vem tar vår kamp? Vem står upp för våra rättigheter? Varför söker man aktivt upp Irans utrikesminister och ställer upp på ett foto med honom, dessutom med ett leende på läpparna?

(Applåder)

Anf. 11 Utrikesminister TOBIAS BILLSTRÖM (M):

Herr talman! Jag har redan i mitt interpellationssvar utvecklat hur regeringen fortsätter att arbeta aktivt för att stötta iranier som kämpar för sina mänskliga rättigheter. Inom FN har det, bland annat med starkt stöd från Sverige, upprättats en oberoende mekanism som ska utreda kränkningar av mänskliga rättigheter i Iran efter Mahsa Jina Aminis död. Dessa experter gav en muntlig rapportering den 5 juli i år. En skriftlig rapport som vi ser fram emot väntas i början av nästa år.

EU är vår viktigaste plattform för Iranpolitiken. EU har agerat resolut, inte minst genom gemensamma uttalanden och sanktioner mot bland annat viktiga aktörer inom IRGC. Sverige har varit pådrivande i arbetet. Enighet är helt centralt, men det hindrar inte att vi aktivt bidrar till framåtlutade skarpa åtgärder.

Herr talman! De viktigaste uppgifterna för oss i omvärlden är att visa vårt stöd för Irans befolkning, som kräver sina mänskliga rättigheter, och att ställa tydliga krav på den iranska regimen. Detta behöver vi fortsätta att göra med samma kraft och enighet som under det gångna året.

En sak vill jag understryka, herr talman: Vi får aldrig förlora vårt fokus på de människor som är närmast berörda av de MR-kränkningar som fortgår. Våra åtgärder måste därför ha som syfte att stödja dem. Det är därför avgörande att EU använder de verktyg som har bäst förutsättningar att faktiskt påverka situationen. För detta krävs långsiktighet och en bred palett av åtgärder. Ingen enskild åtgärd kommer att vara tillräcklig, samtidigt som vi inte bör utesluta någon åtgärd. Regeringen är hela tiden redo att anpassa politiken och att använda de verktyg som är tillämpliga och som har bäst förutsättningar att ha avsedd effekt i varje given situation.

Anf. 12 ALEXANDRA VÖLKER (S):

Herr talman! Jag tackar utrikesministern för svaret, och jag tackar alla er som har deltagit i debatten. Det är såklart bra att utrikesministern delar bilden av situationen i Iran. Men det finns ändå flera delar i utrikesministerns svar som jag finner oerhört oroväckande. Min kollega Azadeh har redan pekat ut det som står i svaret om att protesterna nu har avtagit. Just detta har också den iranska regimen gjort allt för att säkerställa. Man har gjort allt för att slå ned på protesterna. Om detta är den bild man har på Utrikesdepartementet, en bild som jag också hört lyftas tidigare, är det oerhört oroväckande, för trots allt som regimen gör har folket fortsatt att i stort som smått protestera mot den.

Den iranska regimen är en våldsapparat som använder ett brutalt våld mot sin egen befolkning men som också använder våld mot andra länders

befolkning. Regimen kidnappar andra länders medborgare och ställer sina medborgares rättigheter mot andra medborgares rättigheter. Det är en brutal regim.

Vad gäller revolutionsgardet: Om en organisation som agerar som en terrororganisation inte kan klassas som en sådan måste vi nog fundera lite över systemet och vad det är som faktiskt krävs. Jag hoppas verkligen att regeringen fullt ut agerar i enlighet med riksdagens tillkännagivande och agerar för att vi ska få till en terrorklassning av revolutionsgardet.

Kvinna, liv, frihet! Jin, jiyān, azadi!
(Applåder)

Anf. 13 Utrikesminister TOBIAS BILLSTRÖM (M):

Herr talman! Det är helt klart viktigt att omvärlden fortsätter att fästa uppmärksamheten på situationen i Iran. Sverige fortsätter att göra allt vi kan för att bidra till ett starkt internationellt tryck som effektivt motverkar repressionen, stöder folkets krav på mänskliga rättigheter och tydligt markerar att Irans agerande får internationella konsekvenser.

Samtidigt har EU, inklusive Sverige, haft som utgångspunkt att upprätthålla diplomatiska kanaler med Iran för att kunna tillvarata intressen och framföra synpunkter, däribland skarp kritik. För Sverige är detta också en absolut förutsättning för att kunna agera i svåra konsulära ärenden. Som statsministern nämnde i regeringsförklaringen arbetar regeringen intensivt med de fall där svenska medborgare har frihetsberövats i Iran. Här har vi också stöd från EU, vars 27 medlemsstater så sent som den 15 september i år i ett gemensamt uttalande uppmanade iranska myndigheter att respektera mänskliga rättigheter och att omedelbart upphöra med godtyckliga frihetsberövanden, inklusive av EU-medborgare och individer med dubbla medborgarskap. De måste omedelbart släppas fria.

Målsättningen med allt vi gör är att effektivt påverka situationen i Iran, verka för reell förändring och tillvarata centrala svenska intressen. Detta måste alltid stå i fokus för det arbete som vi bedriver på det här området.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 5 Svar på interpellation 2023/24:7 om Irans angrepp på kurder

Anf. 14 Utrikesminister TOBIAS BILLSTRÖM (M):

Herr talman! Ola Möller har frågat mig vilka åtgärder jag avser att vidta för att förhindra att den iranska regimen ånyo angriper kurderna i och utanför Iran.

Som jag nämnt vid tidigare interpellationer och även i svar på flera riksdagsfrågor liksom i andra sammanhang ser regeringen med största allvar på situationen i Iran. Den förblir mycket svår.

Religiösa och centrala etniska minoriteter, varav kurderna utgör en av landets största, är särskilt utsatta. Många kurder upplever diskriminering. Kurdiska aktivister har under de senaste åren gripits, fängslats och avrättats för brott mot rikets säkerhet. Ett antal kurdiska organisationer är förbjudna.

Jag delar frågeställarens oro över situationen i Iran. Med anledning av händelseutvecklingen under det senaste året, som enligt bland annat FN:s specialrapportör för mänskliga rättigheter i Iran oproportionerligt har drabbat landets kurdiska och baluchiska minoriteter, har regeringen kraftfullt fördömt iranska myndigheters kränkningar av mänskliga rättigheter, såväl i uttalanden som i direkta samtal med iranska företrädare.

Utöver den bilaterala dialogen har Sverige verkat också inom såväl EU som FN för att öka det politiska trycket på Iran. Det är strategiskt viktigt för Sverige att kunna agera genom internationella forum för att säkerställa att budskap och åtgärder som vidtas får brett genomslag och därmed blir så verkningsfulla som möjligt.

I sin rapport till FN:s råd för mänskliga rättigheter tidigare i år tog FN:s specialrapportör för mänskliga rättigheter i Iran, Javaid Rehman, också upp situationen för den kurdiska minoriteten i Iran och det dödliga våld som iranska myndigheter utövat mot den, både inhemskt och över internationella gränser. Sverige stöder helhjärtat specialrapportörens arbete.

Regeringen står också bakom det EU-uttalande som gjordes i november 2022 som fördömde Irans attacker mot mål i den irakiska regionen Kurdistan i starkast möjliga ordalag och betonade vikten av att respektera Iraks suveränitet och territoriella integritet.

Det kan konstateras att det sedan förra året pågått en process mellan Iran och Irak för att deskalera situationen längs gränsen. FN-missionen i Irak, Unami, har möjliggjort den dialog som i mars i år resulterade i ett säkerhetsavtal mellan Irak och Iran som även det regionala kurdiska självstyret i de norra delarna av Irak har sagt sig respektera.

Sverige kommer att fortsätta att lyfta mänskliga rättigheter – inklusive etniska och religiösa minoriteters situation – i vår bilaterala dialog med Iran, liksom i internationella forum.

Anf. 15 OLA MÖLLER (S):

Herr talman! Tack för svaret, utrikesministern!

Jag vill börja med att uttrycka en full förståelse och vetskap. Jag tror verkligen att regeringen tycker det ni säger. Det är inte så att jag tvivlar på att regeringen gör det. Det vill jag ha sagt, så att ingen tror att vi på något sätt har någon konflikt i att vi står för mänskliga rättigheter. Det tror jag verkligen att Sveriges regering gör.

Jag tycker samtidigt att politik är, som en man skrev på sin blogg 15 år sedan: Det handlar om att våga göra saker och ting, att fatta beslut och att genomföra det man säger ska göras. Väljare och medborgare behöver få raka besked om vad de som man röstat fram egentligen vill.

Mannen i fråga är i dag utrikesminister i Sverige. Mannen i fråga heter Tobias Billström och tyckte för 15 år sedan att politik handlar om att leverera raka svar: Vad vill man egentligen göra?

Med tanke på den regim som vi har att göra med är fördömande ganska så svagt. Den bryr sig inte. Det är helt uppenbart. Det är också med tanke på att regimen mördar sin egen befolkning. Det gäller inte bara dem som protesterar, utan den mördar också småflickor. Man skändar gravar, och man fängslar och torterar inte bara sina egna medborgare utan helt uppenbart också andra länders medborgare som en medveten strategi.

Här behöver Sverige och vår utrikesminister, som tycker att man ska vara tydlig med vad man egentligen vill, agera tydligare. Just nu, precis som i tidigare debatter om Israel och Palestina, bakbinds Sveriges röst av länder som Polen, Ungern och andra i EU-samarbetet som kanske inte vill gå fram lika hårt mot auktoritära stater. Det är då oerhört viktigt att vi i Sverige har en egen röst. Vi kan inte gömma oss bakom en flagga av EU-gemenskap och inte våga stå upp för den stolta svenska traditionen att säga vad man egentligen tycker.

Därför undrar jag om två saker i diskussionen. Den ena frågan har berörts i tidigare debatter här. Det gäller handskakningen med den iranska utrikesministern häromdagen. Efter det var Iran tydligt med vad det krävde av Sverige. Iran ställde krav på Sverige. Det är oförskämt, skulle jag vilja säga, men det gjorde de. Min fråga är: Vilka krav ställde Sverige på Iran? Det har jag inte sett något alls om. Exakt vilka krav ställde Tobias Billström på Irans utrikesminister?

Det andra handlar om mer direkt handling. I dessa tider vet vi hur viktigt det är att en regering agerar här och nu, och inte med fluffiga löften om tre år. Min fråga är om Tobias Billström skulle kunna tänka sig att använda den metod som tidigare har använts i området för att stoppa massaker, det vill säga flygförbud.

Skulle utrikesministern kunna tänka sig att driva att upprätta en flygförbudszon i området? Många av de attacker som görs, och framför allt de som sker i Irak, sker med bomber och flygplan. Det hade varit en väldigt bra position som inte innebär att vi sonderar utan att vi kräver att det kurdiska folket i Iran och Irak skyddas. Berätta nu för medborgarna, Tobias Billström, vad Tobias Billström egentligen vill!

(Applåder)

Anf. 16 KADIR KASIRGA (S):

Herr talman! Först och främst vill jag tacka min riksdagskamrat Ola Möller för att han lyfter upp denna viktiga fråga. Jag vill också framföra ett tack till utrikesminister Tobias Billström för svaret.

Herr talman! Vid sidan av förföljelser mot religiösa minoriteter som bahaier, fackliga aktivister, hbtq-aktivister, demokratikämpar och kvinnor förföljer också den islamistiska regimen sedan 1979 det kurdiska folket som bor och lever i Iran.

Tittar man på de senaste rapporterna, som även utrikesministern citerade, framgår det tydligt att majoriteten av landets politiska fångar har kurdiskt ursprung. Många av dem riskerar långa fängelsestraff eller dödsstraff. Kurderna i Iran har försökt att förmå den islamistiska regimen till förhandlingar om självstyre och demokrati, men utan resultat.

Mullorna i Iran har besvarat alla inviter om demokratiska samtal med förtryck och mord, inte bara i Iran utan även utanför Irans gränser. Den 13 juli 1989 mördades Abdul Rahman Ghassemlou i Österrike. Han var partiordförande för Kurdistans demokratiska parti Iran. År 1992 mördades Sadegh Sharafkandi, som också var partiordförande för Kurdistans demokratiska parti Iran. Han mördades i Berlin av revolutionsgardet i Iran. Den 8 september 2018 attackerades KDPI:s, Kurdiska demokratiska partiets, högkvarter i irakiska Kurdistan med missiler. Då dödades 16 människor.

Herr talman! Sedan den islamistiska regimens maktövertagande 1979 har tusentals iranska kurder flytt till irakiska Kurdistan för att hitta trygghet. Men trots det har Iran fortsatt med förföljelser, och hundratals oppositionella kurder har blivit mördade av iranska agenter i irakiska Kurdistan.

Herr talman! Frågorna kvarstår. Jag tycker att utrikesministern ger ett utförligt svar. Men det behövs också handling när man kommer med ett sådant svar.

Vi ser ju en lång lista av Irans brott mot mänskliga rättigheter och mot internationell folkrätt. Då behövs det ett kraftfullt agerande från omvärlden men också från Sverige. Sverige kan gå i bräschen i en sådan offensiv mot Iran.

Det kurderna i Iran, i Irak och även i Rojava behöver från omvärlden är skydd, för Iran hotar i dag det irakiska Kurdistan och den kurdiska regionala regeringen med en militäroffensiv om inte den centrala regeringen i Bagdad och regeringen i Hewlêr överlämnar de kurdiska ledarna från Irak. Det här är jätteallvarligt. Det kan utlösa en ny flyktingvåg från regionen mot Europa.

Vad tänker utrikesministern göra för att förhindra en sådan katastrof? (Applåder)

Anf. 17 SERKAN KÖSE (S):

Herr talman! Tack, Ola Möller, för att du uppmärksammar oss på den iranska regimens avskyvärda planer och angrepp på kurdiska mål i Kurdistanregionen! Tack också till utrikesministern för svaret!

Herr talman! Irans planer på att attackera kurdiska oppositionella i Kurdistanregionen är inget nytt. Som min kollega Kadir Kasirga redogjorde för har regimen och det iranska revolutionsgardet under årens lopp utfört upprepade missilattacker mot oppositionella kurdiska partier. Man har mördat barn. Man har bombat byar.

Dessa handlingar fortsätter, herr talman, trots kraftiga fördömanden från den kurdiska regionala regeringen av att Iran inte bara undergräver Iraks suveränitet, som utrikesministern säger i sitt svar, utan också hotar hela regionens stabilitet och fred. Det här har krävt oskyldiga människors liv, inklusive barns och kvinnors. Byar har utplånats. Det är på tiden att de ansvariga ställs inför rätta för dessa grova brott mot mänskligheten och folkrätten.

Vi minns med sorg och avsky mordet på KDPI:s generalsekreterare Ghassemlou i Wien 1989, som Kadir Kasirga redogjorde för, och attacken mot byn Koya 2018 – bland många andra attacker. Det visar på djupet av den iranska regimens och revolutionsgardets grymhet och deras fullständiga nonchalans mot mänskliga rättigheter och internationell rätt. Men trots alla dessa grymheter anser man fortfarande inte att revolutionsgardet ska klassas som terrororganisation.

Jag välkomnar utrikesminister Tobias Billströms och regeringens engagemang och uppskattar att Sverige arbetar inom EU och FN för kurdernas situation. Jag tvivlar inte ett dugg på att utrikesministern har ett stort engagemang för de här frågorna. Men, herr talman, med de eskalerande övergreppen är det avgörande att Sverige fortsätter lyfta fram dessa frågor och kontinuerligt belyser kränkningarna av de mänskliga rättigheterna i Iran. Det är vår skyldighet, herr talman. Med den ständigt försämrade situationen är det viktigt att Sverige fortsätter att arbeta för att uppmärksam-

ma de upprepade kränkningarna och övergreppen på kurder i Iran och i Irak men också i regionen.

Med anledning av detta vill jag fråga om utrikesministern har för avsikt att specifikt och offentligt fördöma Irans attacker på Iraks suveränitet, vilket sägs i svaret, och på Kurdistanregionen i Irak samt lyfta fram bombningen av de kurdiska byarna.

Jag vill också fråga utrikesministern om han avser att vidta några åtgärder för att uppmärksamma förföljelsen och förtrycket av det kurdiska folket i Iran men också i regionen.

(Applåder)

Anf. 18 LEIF NYSMED (S):

Herr talman! Jag tackar utrikesministern för svaret, men jag måste instämma i kritiken mot båda dessa interpellationssvar. Jag tycker att de är lite passiva – eller väldigt passiva.

Det frågeställaren och även jag ställer frågor om är vilka åtgärder som ministern avser att vidta för att förhindra att den iranska regimen ånyo angriper kurder i och utanför Iran.

Det föreligger ju i dag ett direkt hot om angrepp på kurdiska organisationer som sökt skydd i Irak, särskilt KDPI. Iran har ställt krav på Irak att ledande företrädare för KDPI ska arresteras och skickas till Iran, allt för att döda den opposition som i dag driver på i Iran i den generella kampen som också pågår. Kurderna är den grupp i Iran som är bäst organiserad. Därför sätter man också in väldigt hårda grepp mot dem.

Det jag vill veta är inte vad vi tycker och tänker i generella termer utan vad som ska göras *nu* för att stödja dem som orkar stå i opposition mot den iranska regimen.

Det sker i dag attacker mot familjer – man tvångsflyttar familjerna till ledande personer i KDPI i dag för att sätta press på dem och hota och skrämna folk.

Vi hade ett seminarium här i riksdagen i onsdag om just situationen för kurderna i Iran. Deras organisation KDPI, som var med där, ställer faktiskt frågan vad Sverige och västvärlden gör för att stödja dem i det akuta läge som är nu, inte bara i generella termer utan nu. De är under jättehård press. Jag lider med dem. Och vi vet vilka medel den iranska regimen kan ta till och vågar ta till. Det har man visat under årtionden.

Min fråga till dig kvarstår, utrikesministern. Vad har du för avsikt att genomföra för åtgärder för att stödja det kurdiska folket i Iran men också dem som har flytt till Irak i den här akuta situationen? Du har fått några tips av mina kamrater tidigare. Men vad görs nu?

(Applåder)

Anf. 19 Utrikesminister TOBIAS BILLSTRÖM (M):

Herr talman! Låt mig återigen betona att jag till fullo delar interpellantens och övriga deltagares oro över situationen för både etniska och religiösa minoriteter i Iran.

Som jag tog upp i mitt svar har Sverige både inom FN och inom EU agerat på flera sätt vad gäller situationen för religiösa och etniska minoriteter i Iran, inklusive kurder, till stöd för deras fulla åtnjutande av mänskliga rättigheter.

Prot. 2023/24:12
29 september

Svar på
interpellationer

Sverige stod till exempel tillsammans med andra likasinnade länder bakom begäran att sammankalla en specialsession om Iran i FN:s råd för mänskliga rättigheter den 24 november förra året för att belysa och markera mot situationen i Iran. Som jag nämnde i den förra interpellationsdebatten i dag beslutades det vid specialsessionen bland annat om att inrätta en oberoende undersökningskommissionsmekanism för att undersöka Irans agerande i samband med de landsomfattande protester som följde efter den unga kurdiska kvinnan Mahsa Jina Aminis död i iranska myndigheters förvar i september förra året.

Situationen för religiösa och etniska minoriteter lyftes också uttryckligen fram i resolutionen om Iran i FN:s generalförsamling förra hösten. Sverige och – detta vill jag betona eftersom interpellanten frågade om det – samtliga av EU:s medlemsländer stod bakom denna och var medförslagsställare till resolutionen.

EU är vår viktigaste plattform för Iranpolitiken. Genom att agera tillsammans får vi ett större genomslag. Och apropå Kadir Kasirgas och Serkan Köses frågor vill jag säga att i december förra året var Sverige ett av de medlemsländer som var drivande i antagandet av nya, skarpt formulerade rådsslutsatser om Iran som innebar en tydlig skärpning av EU:s Iranpolitik.

Slutsatserna omnämner särskilt etniska och religiösa minoriteters situation i Iran. De fastslår EU:s krav på iranska myndigheter att säkerställa alla individers fulla åtnjutande av mänskliga rättigheter.

EU har kontinuerligt fördömt diskriminering och våld mot minoriteter i Iran, bland annat i ett gemensamt anförande i MR-rådet i samband med att specialrapportören för MR-situationen i Iran träffade rådet i våras. Vi har nyss, i en annan interpellationsdebatt, debatterat denna fråga.

I samband med årsdagen av Mahsa Jina Aminis död gjorde EU återigen ett gemensamt uttalande som uppmanade iranska myndigheter att respektera mänskliga rättigheter. Det var alltså en årsdag som inträffade för två veckor sedan. Uttalandet krävde även ett omedelbart upphörande av godtyckliga frihetsberövanden, inklusive av EU-medborgare och individer med dubbelt medborgarskap. De måste omedelbart släppas fria.

Sanktioner är ett annat centralt verktyg i vår och EU:s gemensamma politik gentemot Iran. Nya sanktionspaket under EU:s sanktionsregim mot kränkningar av mänskliga rättigheter i Iran har antagits av EU kontinuerligt under det senaste året. Bland de enheter som under det gångna året listats ingår, som nämnts tidigare i dag, en rad regionala förband av Islamiska revolutionsgardet, bland annat i Kurdistan. Sammanlagt har tio nya sanktionspaket antagits, senast i samband med årsdagen av Mahsa Jina Aminis död.

Herr talman! Sverige fortsätter att göra allt Sverige kan för att bidra till ett starkt internationellt tryck som stöder det iranska folkets rättmätiga krav på respekt för mänskliga rättigheter och som tydligt markerar att Irans agerande får internationella konsekvenser.

Anf. 20 OLA MÖLLER (S):

Herr talman! Min fråga svävar fortfarande. Vad vill Tobias Billström? Nu har vi fått höra vad EU vill, vad FN vill och vad vi driver på i EU. Det är väl snart tio månader sedan det var november 2022. Kurder dör här och

nu. Kurder kommer att dö framöver, för det planeras nya anfall och attacker mot dem.

Det är inte så konstigt att just kurderna är de som blir bombade, till och med i andra länder, för kurderna leder i mångt och mycket den kamp som förs mot regimen och har alltid gjort det. Det är där det demokratiska hoppet till stora delar finns i Mellanöstern. Det är där kvinnorna också tar plats och driver revolutionen, som pågick.

Det var lätt att i november 2022 ta stort avstamp, när det manglades ut tv-bilder av hur människor protesterade på gatorna. Men det svåra i detta är att hålla i. Frågan är: Hur går dessa sanktioner? Har den iranska regimen slutat mörda? Är det färre som sitter i fängelse nu efter att sanktionerna trädde i kraft och skärptes?

Det är inte så att utrikesministern inte har kunnat ta tydlig ställning. Innan han blev utrikesminister var han tydlig med att angiverilagar hör hemma i DDR. När han blev utrikesminister var han snabb med att ta avstånd från just kurder, YPG och PYD, helt utan att någon hade bett honom om det. Han var också tydlig i samtal med den turkiska regimen, trots förnekande: Jo, vi ska nog göra det förbjudet att vifta med terroristflaggor i Sverige. Tydlighet har alltså inte varit ett problem för utrikesministern.

Att inte EU står bakom de linjer som drivs har inte varit ett problem för utrikesministern.

Jag fick inget svar på vad utrikesministern vill göra i konkret handling. Vad vill utrikesministern göra? Är man beredd att driva på och inte sondera terräng? Sanktioner i all ära, men det stoppar inte bomber som faller över de kurdiska barnen. Det gör inte det. Bomberna finns där, och bomberna måste på något sätt handgripligen stoppas.

Jag tycker att det är jättebra att detta lyftes i november 2022. Men det är nu handlingen behövs, Tobias Billström. Någonstans finns det en åsikt som en svensk utrikesminister kan ha. Berätta om den för oss! Vad ser du framför dig som möjliga vägar framåt för att rädda livet på kurderna? Fördömanden gör inte det. Sanktionerna gör inte det. Vad tycker utrikesministern ytterligare bör göras framöver?

Att säga att vi stärker sanktionerna räcker inte. Då hade småflickorna fortfarande levt. Då hade inte den iranska regimen kunnat härja inne i andra länder och släppa bomber.

Herr talman! Nu frågar jag återigen utrikesministern: Är du beredd att driva upprättandet av en flygförbudszon? Vilka krav ställde utrikesministern på Irans utrikesminister? Vad ser du framför dig som aktivt kan göras? (Applåder)

Anf. 21 KADIR KASIRGA (S):

Herr talman! Först och främst vill jag verkligen instämma i Ola Möllers medskick och krav på att Sverige ska verka för en flygförbudszon över de kurdiska regionerna, i både Iran och Irak. Sverige borde verka för det i internationella samfund.

Herr talman! Irans hot och attacker kan också tolkas som en målmedveten strategi från den islamistiska regimen för att tvinga de iranska kurderna i irakiska Kurdistan på flykt men också för att destabilisera det regionala kurdiska självstyret i Irak.

Prot. 2023/24:12
29 september

Svar på
interpellationer

Vi ser hur Iran på ett aggressivt sätt flyttar fram sina positioner militärt, politiskt och ekonomiskt i Irak, i Syrien, i Libanon och på den arabiska halvön.

I Libanon får Hizbollah militär utbildning med avancerade vapen som kan användas mot Israel. I Palestina har Iran lyckats splittra palestinierna genom att förse terroristorganisationen Hamas med militärt och ekonomiskt stöd. I Syrien stöder Iran Asadregimen och bekämpar den sekulära kurdkontrollerade Rojavaadministrationen medan vår utrikesminister tar avstånd från YPG. Framför allt förser man Ryssland med drönare – mördardrönare – och militär expertis i deras folkrättsvidriga invasionskrig i Ukraina.

Vad behövs det mer? Vad mer krävs för att man ska kunna stämpla revolutionsgardet som terroristorganisation, och vad är det mer som krävs för att Sverige verkligen ska agera för att hindra att en katastrof äger rum i regionen?

(Applåder)

Anf. 22 SERKAN KÖSE (S):

Herr talman! Tack, utrikesministern, för svaret! Återigen: Varje attack mot civila, mot oppositionella, är en påminnelse om den iranska regimens brutalitet och förakt för mänskliga liv och grundläggande friheter.

Denna regim i skuggan av revolutionsgardet, som många av oss har varit inne på nu, fortsätter att begå grova och oacceptabla kränkningar av mänskliga rättigheter, särskilt mot den kurdiska befolkningen i Kurdistan.

Kurderna utsätts för våld och förföljelse, och regimen försöker tysta deras röster. Detta är allvarliga brott som måste uppmärksammas och fördömas av det internationella samfundet. Iran bryter mot folkrätten och internationella konventioner om de mänskliga rättigheterna.

I denna kontext, herr talman, är det av yttersta vikt att den svenska regeringen och Tobias Billström intensifierar sina ansträngningar för att lyfta fram kurdernas ohållbara situation i Iran samt tydligt och klart fördöma regimens återkommande attacker mot civila kurder i Kurdistanregionen.

Herr talman! Sveriges röst och handlingar i den här frågan är av yttersta vikt. Tobias Billströms röst är viktig i denna kontext. Vi måste, herr talman, ständigt vara en stark och tydlig röst internationellt mot de kränkningar av de mänskliga rättigheterna som sker i Iran och i Kurdistan, och vi måste ge vårt fortsatta stöd till de grupper som drabbas hårdast av dessa överträdelser.

Avslutningsvis, herr talman, vill jag ge utrikesministern en chans till att svara på min fråga: Har ministern för avsikt att fördöma den iranska regimens attacker på civila kurder i Kurdistanregionen?

(Applåder)

Anf. 23 LEIF NYSMED (S):

Herr talman! Jag konstaterar tyvärr att den iranska regimen har lyckats få blicken bort från demonstrationer och uppror i Iran. Det ser vi bland annat i utlåtandet här, där man påstår att demonstrationerna har avtagit.

De har lyckats. I stället ställer man Sverige till svars för koranbrändningar. En bild på en leende svensk utrikesminister tillsammans med Irans utrikesminister ger en bild till utsatta kurder här i Sverige och i andra delar

av världen av att Sverige backar för den iranska regimen. Jag vet att det är den iranska propagandamaskinen som sätter denna bild, men desto viktigare då, herr talman, att Sveriges utrikesminister tydligare stöder de oppositionella i Iran i deras frihetskamp, i den akuta situationen här och nu. Den iranska regimen har tidigare visat vad man är kapabel till, och jag tvivlar inte på att de återigen kommer att bomba kurderna.

Herr talman! Vad hindrar utrikesministern från att återigen rikta skarp kritik, som han nämnde i sitt första anförande, mot den akuta situation som kurderna befinner sig i i dag? Vad hindrar utrikesministern från att ta ställning mot den iranska regimen?
(Applåder)

Anf. 24 Utrikesminister TOBIAS BILLSTRÖM (M):

Herr talman! Tack så mycket för frågorna som har kommit här i dag!

Jag vill börja med att säga att regeringen naturligtvis inte hyser några illusioner om Irans roll i regionen. Iran är, direkt eller indirekt, inblandat i flera av Mellanösterns konflikter och har därmed ett stort ansvar för den regionala utvecklingen. De iranska attacker som tidigare har skett mot kurdiska mål i Irak, som EU skarpt fördömt och som Sverige naturligtvis som ett EU-medlemstatsland står bakom fördömandet av, hotar att undergräva Iraks stabilitet och territoriella suveränitet. Det finns inga oklarheter på den punkten.

Det är därför positivt att Iran och Irak nu tycks ha nått en diplomatisk lösning genom det gemensamma säkerhetsavtalet och dialogen som faciliterats av FN och som Sverige står bakom. Flera av deltagarna har undrat vad Sverige gör aktivt, och detta är ett tydligt exempel. Det är viktigt och välkommet att även det kurdiska självstyret i norra Irak är en del av den här dialogen och processen.

Iran behöver ändra förhållningssätt och göra mer för att bidra till politiska lösningar i regionen, inklusive i Syrien och i Jemen. Det är i detta sammanhang positivt att notera den process mot normalisering mellan Iran och Saudiarabien som pågår, för det kan vara ett viktigt bidrag till regional fred och säkerhet.

Det är också positivt att EU har beslutat om en ny strategisk ansats till Golfregionen. Denna ansats omfattar ett stärkt partnerskap med länderna i regionen inom en mängd områden, inklusive för att främja regional säkerhet. Bland annat har ett särskilt EU-sändebud för Golfregionen utsetts, något som Sverige har arbetat aktivt för. Jag träffade sändebudet Luigi Di Maio här i Stockholm i juni, och vi diskuterade bland annat hans prioriteringar i regionen. Di Maio gjorde också nyligen sin första resa till regionen, inklusive till Iran.

Det har ställts en del frågor om mina möten. Det är helt riktigt att jag hade ett möte med min iranske motpart i New York i sidolinjen av UNGA. I det samtalet lyfte jag att de svenska medborgare som sitter frihetsberövade i Iran omedelbart ska frigges. Mer exakt vad som sades i det samtalet kan jag inte gå närmare in på.

Apropå frågan som har ställts om drönare och robotar till Ryssland vill jag säga att Sverige ser mycket allvarligt på att Iran tillhandahållit drönare och annat militärt stöd till Ryssland som används i krigföringen i Ukraina. EU har fattat beslut om flera sanktionslistningar av iranska individer och enheter med anledning av detta under sanktionsregimen, som ju fokusera-

de dels på Ryssland–Ukraina, dels på Syrien. EU har i juli enats om att inrätta en ny sanktionsregim med fokus på Irans export av drönare som används av Ryssland i aggressionen mot Ukraina. Sverige har stött detta initiativ.

Som sagt var: Jag tycker inte att det ska råda några som helst tvivel i den här debatten om var den svenska regeringen står när det gäller drönarattacker mot till exempel kurdiska områden i Irak. Vi ser med stor oro på de iranska attacker som tidigare har skett mot kurdiska mål i Irak. De hotar att undergräva Iraks stabilitet, de hotar staten Iraks territoriella suveränitet och EU har som sagt uttalat mycket skarpa fördömanden mot dessa attacker.

Anf. 25 OLA MÖLLER (S):

Herr talman! Som opposition hamnar man ofta i för lite och för sent-spåret. Jag kan ju skratta åt det när det handlar om storleken på olika satsningar eller liknande, men när det handlar om liv, när det handlar om när bomber kommer att börja falla över kurderna, är ju för lite och för sent av en helt annan dignitet.

Jag är livrädd för att allt det som utrikesministern rabblar upp ska vara för lite och för sent. Det är därför vi också försöker hitta konkreta åtgärder som skulle kunna rädda liv och som skulle kunna stötta svaga institutioner mot en mördarregim. Det handlar om att stötta den irakiska staten och att stötta KAG att faktiskt klara av att försvara sig. Det är ju det som det handlar om, och det vet Tobias Billström.

Tidigare i historien har Sverige stolt tagit medlarroller och aktiva initiativ och försökt samla parterna eller liknande. Nu är det: Vi får se vad vi får igenom i EU. Någonstans tror jag att vi måste våga ha en utrikespolitisk ståndpunkt där vi tycker något själva. Som sagt, det är inte så att det råder brist på tyckande från utrikesministern.

Jag förstår inte varför utrikesministern inte här och nu kan säga stopp till Iran: Om ni bombar kurderna tänker inte jag träffa er utrikesminister och le och låna ut mig till propagandan längre. Jag tror inte att utrikesministern hade lånat ut sig till den typen av åtgärder om utrikesministerns motpart hade hetat Sergej Lavrov.

(Applåder)

Anf. 26 Utrikesminister TOBIAS BILLSTRÖM (M):

Herr talman! Det finns inom EU en mycket stor samsyn kring vikten av fortsatt tydlighet i dialogen med Iran. Det är genom en kritisk dialog som vi kan kommunicera våra värden och ge stöd till det iranska folket, som inte skulle gagnas av landets ytterligare isolering.

Upprätthållna diplomatiska kanaler med Iran är också en förutsättning för att kunna agera i svåra konsulära ärenden. Vi har ett antal svenska medborgare som sitter frihetsberövade i Iran. Som statsministern nämnde i regeringsförklaringen arbetar regeringen mycket aktivt med dessa ärenden i dialog och med stöd från EU.

Vi fortsätter att lyfta situationen för mänskliga rättigheter, inklusive för etniska och religiösa minoriteter, i direkta kontakter med Iran. I samordning med andra EU-stater har vi också kallat upp Irans ambassadör för att på så sätt markera när Iran har trappat upp repressionen.

Regeringens målsättning står fast, herr talman. Vi fortsätter att verka för kraftfullast möjliga stöd och linje mot den iranska regimens förtryck inom ramen för EU-enighet, och vi utesluter ingen framtida åtgärd. Vi fortsätter också oförtröttligt att arbeta för att upprätthålla trycket på Iran bilateralt, genom EU och i FN.

Prot. 2023/24:12
29 september

Svar på
interpellationer

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 6 Svar på interpellation 2023/24:8 om avskaffandet av den feministiska utrikespolitiken

Anf. 27 Utrikesminister TOBIAS BILLSTRÖM (M):

Herr talman! Linnéa Wickman har frågat mig om jag anser att avskaffandet av den feministiska utrikespolitiken bidrar till att öka jämställdheten i världen och om jag avser att vidta några åtgärder med anledning av detta. Hon har även frågat om jag avser att ta något initiativ med anledning av det som framkommer i EBA:s studie om den feministiska utrikespolitiken.

Användningen av begreppet feministisk utrikespolitik har lett till att etiketten har skytt innehåll i politiken, och den här regeringen valde därför att utmönstra ordet. Men det råder ingen tvekan om att jämställdhet är ett svenskt kärnvärde, både nationellt och i utrikespolitiken. Som framgick i den nyligen framlagda regeringsförklaringen ska Sverige fortsätta att vara en stark röst för jämställdhet, både här hemma och globalt.

Regeringens utgångspunkt för detta arbete är varje individs lika värde oavsett kön, ålder, sexuell läggning eller religion. Engagemang för jämställdheten ska ge konkreta resultat och fokusera på innehåll, inte etikettering.

I utrikes- och biståndspolitiken kommer regeringen bland annat att fokusera på kvinnors ekonomiska egenmakt, sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter, stöd till demokratirörelser och MR-försvare samt motverka alla former av sexuellt och könsrelaterat våld. Sverige fortsätter alltså att bidra till att öka jämställdheten i världen, så även med höga ambitioner på utlandsmyndigheter och andra berörda myndigheter.

Det finns förstås flera sätt att stärka jämställdheten globalt, och regeringen väljer nu att arbeta med fokus på konkreta resultat. Jag ser därför ingen anledning att vidta några ytterligare åtgärder med anledning av EBA:s studie.

Anf. 28 LINNÉA WICKMAN (S):

Herr talman! För nära ett år sedan gjorde utrikesminister Tobias Billström SD-regeringens första uttalande på det utrikespolitiska området. När statsrådets eget parti och dess samarbetspartier fick prioritera var avskaffandet av den feministiska utrikespolitiken något som deklarerades i princip omedelbart av den då nya utrikesministern.

Skälen som angavs var att den feministiska utrikespolitiken enbart var en etikett som skytt innehåll i politiken, som vi precis har hört utrikesministern upprepa. Sverige blev med det här både det första landet i världen som under en S-ledd regering höjde ambitionerna för flickors och

kvinnors rättigheter genom att lansera en feministisk utrikespolitik och är nu även det första landet i världen att med SD och M i spetsen avskaffa den och medvetet ta av sig ledartröjan.

Herr talman! EBA, Expertgruppen för biståndsanalys, har nyligen släppt en omfattande studie om den feministiska utrikespolitiken. Där slår de fast att det inte bara var en etikett utan att den innebar en stark prioritering av området som fick stort genomslag i och utanför Sverige och i utrikesförvaltningens olika delar. De bedömer också att det feministiska ramverket signalerade höjda ambitioner i arbetet med jämställdhet inom utrikespolitiken. De konstaterar att Sverige intog ett starkare internationellt ledarskap, vilket i princip är tvärtom från vad utrikesministern själv säger.

Herr talman! Vi ser en tillbakagång i världen när det gäller flickors och kvinnors rättigheter och livsvillkor. Pandemin har stärkt och påverkat fattigdomen i världen till det sämre, och vi vet att en majoritet av världens fattiga är kvinnor. Det könsbaserade våldet har ökat, och konservativa krafter i olika delar av världen attackerar flickors och kvinnors mänskliga rättigheter. Kampen mot förtryck och våld och för rätten till sin egen kropp sker varje dag, precis just nu i Afghanistan, i Iran och på många andra platser. Det är i den kontexten avskaffandet av den feministiska utrikespolitiken ska ses. Vi lever i en tid där jämställdhet medvetet motarbetas, och det är just då som SD-regeringen monterar ned det ramverk som hade fokus på flickors och kvinnors rättigheter, resurser och representation, som implementerades brett inom utrikes- och utvecklingspolitiken. Den här politiken har tjänat som inspiration och exempel för andra. Men att ordet feminism är ett problem är vad regeringen vill signalera till omvärlden.

Herr talman! Vi vet att införandet av feministisk utrikespolitik inspirerade ett dussintal länder som Kanada, Spanien, Frankrike, Mexiko, Liberia – för att nämna några. De följde efter Sverige. Det går förstås att fråga sig om utrikesministern tycker att dessa länder bedriver en utrikespolitik utan egentligt innehåll och där ordet feminism skymmer sikten för innehållet – för att använda utrikesministerns egna ord.

Vi vet att införande gjorde att myndigheter och ambassader markant ökade sina insatser, kopplat till jämställdhet och jämställdhetsarbete. Vi vet att handelspolitiken för första gången inkluderades i en tydlig förväntan att bidra till ökad jämställdhet, och vi vet att införandet också förpliktade och höjde förväntningarna på Sverige. Det blir förstås djupt missvisande att stå här i Sveriges riksdag och låtsas som att den feministiska utrikespolitiken inte hade något som helst innehåll, trots att EBA:s studier visar på något helt annat.

Jag tänker upprepa min fråga till utrikesministern: Hur ökar jämställdheten i världen genom att den feministiska utrikespolitiken avskaffas? (Applåder)

Anf. 29 MAGDALENA THURESSON (M):

Herr talman! Låt mig börja med att konstatera att jämställdhet är ett svenskt kärnvärde. Jag vill understryka att samma rättigheter, skyldigheter och möjligheter för kvinnor och män har ett egenvärde i sig, men det finns självklart flera fördelar med ett jämställt samhälle. Det gäller inte minst samhällsekonomiskt, när både kvinnor och män har samma möjligheter att

nå sina drömmar. På för många håll i världen har inte flickor och pojkar samma möjligheter att förverkliga sina drömmar.

Den här debatten handlar om den tidigare regeringens feministiska utrikespolitik. Var det bara en etikett, eller var det en etikett med ett innehåll bakom? Att det var en etikett borde vi alla skriva under på. Vad gäller innehållet fastslår rapporten från EBA, som ledamot Wickman hänvisar till, att lanseringen av feministisk utrikespolitik inte medförde några nya metoder att arbeta med jämställdhet. Man gjorde på vissa håll lite mer, kanske lite annorlunda, men man gjorde framför allt mycket så som man hade gjort innan. Styrningen på området beskrivs också som svag.

Herr talman! Det finns många etiketter som vi skulle kunna diskutera för svensk utrikespolitik. Varför driver inte Socialdemokraterna att Sverige ska ha etiketten en MR-fokuserad utrikespolitik med särskilt fokus på och särskilda insatser för att öka det demokratiska utrymmet och respekt för mänskliga rättigheter runt om i världen? Varför driver inte Socialdemokraterna att Sverige ska ha etiketten en hbtqi-certifierad utrikespolitik med särskilt fokus på och särskilda insatser för en grupp människor som i stora delar av världen förtrycks och inte kan vara sig själva? Varför driver inte Socialdemokraterna att Sverige ska ha etiketten klimatneutral utrikespolitik med särskilt fokus på och särskilda insatser för att minska klimatförändringarna och deras effekter för människor, djur och natur?

Herr talman! Det finns sannerligen många etiketter vi skulle kunna diskutera och märka utrikespolitiken med. Motfrågorna till Socialdemokraterna blir följande: Sverige märker inte sin utrikespolitik med ett särskilt fokus på mänskliga rättigheter – betyder det att mänskliga rättigheter inte är i fokus för svensk utrikespolitik? Självklart inte. Att Sverige inte märker sin utrikespolitik som att den skulle ha särskilt fokus på rättsstatens principer, betyder det att rättsstatens principer inte är i fokus för svensk utrikespolitik? Självklart inte. Och, herr talman, att Sverige inte märker sin utrikespolitik som feministisk, betyder det att jämställdhet inte är i fokus för svensk utrikespolitik? Självklart inte.

Om vi ska prata etiketter, är det inte en bättre etikett att vi ska bedriva en utrikespolitik som utgår från svenska intressen? Det handlar om svenska intressen där jämställdhet är ett absolut kärnvärde, där demokrati, mänskliga rättigheter och rättsstat är absoluta kärnvärden och där frågan om klimatförändringarna genomsyrar i princip alla politikområden.

Detta är både tydligare och bättre – en utrikespolitik som utgår från svenska intressen och verkar för svenska intressen och svenska kärnvärden, med fokus på innehåll, inte på etiketter.

Anf. 30 ALEXANDRA VÖLKER (S):

Herr talman! Historien visar gång på gång att normen i utrikespolitiken är det manliga perspektivet. Varje gång fredsförhandlingar ska hållas, konflikter lösas, militära insatser eller demokratiprocesser inledas eller makt fördelas är det fullt av män runt bordet. Såväl historien som forskning visar att när politik formas av män blir den också för män; kvinnor och barn lämnas utanför. Och konsekvenserna visar sig varje gång. För långsiktiga lösningar måste kvinnor vara en del av lösningen. Detta visar också forskningen.

Prot. 2023/24:12
29 september

Svar på
interpellationer

Men om det är något som vi historiskt och egentligen varje dag får bevisat för oss är det att detta inte sker av sig självt. För att kvinnor ska vara en del av lösningen och kvinnors villkor lyftas krävs att vi har en strategi – att vi säkerställer att vi tidigt lyfter och utbildar kvinnor och arbetar strategiskt för att lyfta fram kvinnor.

Vi har tidigare här i dag debatterat situationen i Iran och hur kvinnor i Iran modigt protesterar mot regimen förtryck och kämpar för sina egna rättigheter och sin frihet, med livet som insats. Trots detta kan vi, sett till historien och hur det alltid blir i internationella situationer, utgå från att kvinnorna inte kommer att lyftas fram som en del av lösningen. Vi kan utgå från att det även där kommer att vara fullt av män runt förhandlingsbordet. För varför skulle det bli annorlunda när det handlar om att hantera makt?

För att det ska bli annorlunda krävs att vi aktivt agerar för detta – att vi arbetar aktivt för att lyfta fram kvinnor och säkerställa kvinnors del av makten. Det är därför den feministiska utrikespolitiken behövs.

Jag repeterar därför interpellanten Linnéa Wickmans fråga: Vad ser utrikesministern för risker med att avskaffa den feministiska utrikespolitiken?

(Applåder)

Anf. 31 EVA LINDH (S):

Herr talman! Jag vill först tacka Linnéa Wickman, som oförtrutet driver denna fråga tillsammans med Alexandra Völker. Den feministiska utrikespolitiken är en otroligt viktig fråga.

Låt mig sedan konstatera några saker. Vad är feminism? Feminism är att man ska ha samma rättigheter och möjligheter oavsett om man är kvinna eller man, alltså jämställdhet mellan kvinnor och män.

Vad är då feministisk utrikespolitik? Jo, det är att jämställdheten ska genomsyra all utrikes-, handels- och säkerhetspolitik.

Har detta då gett något resultat? Sverige var ju först och gick i spetsen när det gäller att genomföra detta, och nu har man också tittat igenom för att se om det gav resultat. Svaret är ja. Vi vet det nu – det gav resultat, det gjorde skillnad, det var inte bara en etikett.

Det är inte utrikesministern att han fortsätter hänvisa till att denna etikett skulle skymma arbetet och innehållet. Det är honom inte att han inte kan ta till sig den kunskap som faktiskt finns på bordet.

Rapporten visar nämligen att det var precis tvärtom. Det gjorde skillnad på plats, på riktigt. Jag vill bara ge några exempel, där jag själv verkligen har fått se och höra vad den feministiska utrikespolitiken faktiskt spelade för roll.

Jag var i Zimbabwe 2019. Vi som var där kom från flera partier, och någon var lite kritisk till den feministiska utrikespolitiken och frågade biståndsorganisationerna och dem vi träffade om den verkligen spelade någon roll. Svaret var entydigt: Den spelar roll; vi är så tacksamma över att Sverige driver en feministisk utrikespolitik. Den spelar roll för innehållet men är också viktig för hur insatserna görs.

Vi vet att biståndspolitik när den riktar sig till kvinnor inte bara kommer kvinnorna till del. Den kommer även barnen till del på ett annat sätt, och den gagnar hela samhället.

När jag i februari var på kvinnotoppmötet hade informationen om att den nya regeringen i Sverige hade avskaffat den feministiska utrikespolitiken inte kommit alla till del. Det var därför många som vid offentliga seminarier tackade Sverige och sa att det var bra att vi hade en feministisk utrikespolitik. Politiker och civilsamhälle från alla delar av världen uppskattade detta och meddelade att det var bra att Sverige går före. Det spelar roll och ger oss kraft och energi, sa man.

Några månader senare var jag inbjuden att tala om kvinnor, fred och säkerhet i Washington. Då var det många som var väldigt ledsna och oroliga, för det behövs ett land som går före och verkligen visar att jämställdhet spelar roll; det gör skillnad. Man beklagade att regeringen fattat detta beslut. Jag beklagar också att regeringen gjorde det, särskilt innan man fått ta del av resultaten när det gäller om den feministiska utrikespolitiken gör skillnad eller inte. Nu vet vi att den gjorde det.

(Applåder)

Anf. 32 Utrikesminister TOBIAS BILLSTRÖM (M):

Herr talman! Jag vill börja med att säga att precis som Linnéa Wickman poängterar i sin fråga har världen på senare tid sett en tillbakagång när det gäller flickors och kvinnors rättigheter och livsvillkor. Covid-19-pandemin, kriget i Ukraina och tillväxten av extrema ideologiska krafter har alla haft en negativ inverkan på jämställdheten. Det är under rådande omständigheter extra viktigt att fokusera på konkreta resultat snarare än på etikettering.

Låt mig därför ge tre exempel på hur vårt arbete för jämställdhet gör verklig skillnad, precis som Magdalena Thuresson var inne på tidigare.

Ekonomisk egenmakt, det vill säga möjligheten att genom egna ekonomiska resurser själv forma sitt liv, är ofta en förutsättning för bredare politiskt deltagande. I en tid då antidemokratiska rörelser växer sig starkare utgör Sveriges stöd till kvinnors förmåga att själva tjäna och förvalta sina pengar ett viktigt bidrag för att stärka både kvinnor och demokratier världen över.

Här är Afghanistan ett alltför talande exempel på vad som händer när kvinnor utestängs från att delta i samhällslivet och därmed inte kan bidra till vare sig sin egen eller sin familjs försörjning, något som också påverkar landets möjlighet till ekonomisk tillväxt.

Likaså utgör regeringens fokus på sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter, inklusive arbetet för att motverka alla former av sexuellt och könsrelaterat våld, ett konkret bidrag som både stärker individers rättigheter och främjar ett tryggare samhälle. Här bygger regeringen vidare på och utvecklar det arbete kring SRHR som Sverige har bedrivit i decennier, under flera olika regeringar, för övrigt. Vårt stöd till FN:s befolkningsfond UNFPA bidrar varje år till att förhindra miljontals oavsiktliga graviditeter och osäkra aborter, hundratusentals fall av könsstympning och tiotusentals fall av mödradödlighet. Bistånds- och utrikeshandelsminister Forssell lyfte också fram vikten av SRHR-frågorna och osäkra aborter vid ett sidoevent under FN:s årliga högnivåmöte i New York.

Tiotusentals barnmorskor har utbildats, och miljontals kvinnor har fått tillgång till säkra förlossningar i humanitära kriser. Genom ett riktat bidrag på 120 miljoner kronor stöder Sverige dessutom specifikt kvinnor och

flickor i Ukraina och i Moldavien. Stödet syftar bland annat till att bistå dem som systematiskt utsätts för det konfliktrelaterade sexuella våldet.

Hittills har sammanlagt 75 700 kvinnor och flickor tack vare svenskt stöd fått hjälp av UN Women genom centret Safe Space, som erbjuder kvinnor psykologiskt humanitära sociala tjänster och stöd. Bidraget har också lett till att UNFPA har kunnat nå 200 000 individer utsatta för könsrelaterat våld med livräddande insatser.

Slutligen bidrar Sverige till att stärka säkerhetsrådets resolution 1325 om kvinnor, fred och säkerhet – ett viktigt arbete som syftar dels till att beakta de särskilda risker som kvinnor och flickor möter i konfliktsituationer, dels till att stärka kvinnors roll i konfliktförebyggande insatser för fred. Sverige har bidragit till att Ukraina i våras kunde lansera sin uppdaterade nationella handlingsplan för kvinnor, fred och säkerhet, i likhet med vad interpellanten och övriga deltagare har efterfrågat här i kammaren i dag. Vi stöder även OSSE:s viktiga arbete på området genom riktade bidrag som syftar till att stärka jämställdhetsaspekten i konfliktsituationer.

Anf. 33 LINNÉA WICKMAN (S):

Herr talman! Jag avslutade mitt förra inlägg med att upprepa den fråga som är bakgrunden till att jag tagit initiativ till den här debatten, alltså om borttagen feministisk utrikespolitik bidrar till ökad jämställdhet i en värld där flickors och kvinnors rättigheter är under attack. Svaret på den frågan tycks vara nej.

Det finns heller inget intresse av att dra lärdom av den viktiga och omfattande studie som EBA har genomfört. Den är ju en guldgruva med konstruktiva förslag också när det gäller hur feministisk utrikespolitik hade kunnat implementeras ännu bättre. Hur den feministiska utrikespolitiken hade kunnat utvecklas är något som den här debatten hade kunnat handla om.

I stället får jag konstatera att utrikesministern i den här debatten lägger en del kraft på att argumentera för att ordet feminism står i vägen för Sveriges utrikespolitiska intressen. Jag noterar dock att detta mest verkar gälla för Sveriges del och inte för de andra länder som har inspirerats och också antagit en feministisk utrikespolitik.

Sverige har ju länge drivit frågan om jämställdhet i utrikespolitiken. Vi är också bundna av olika internationella avtal och konventioner som värnar detta. Men det stora genomslaget som feministisk utrikespolitik de facto har bidragit till – alltså att flickors och kvinnors rättigheter kommer högre upp på dagordningen i det internationella samfundet – är något som sannolikt kommer att kunna vara bestående ett tag, eftersom hela ramverket har inneburit att mycket personal vid våra utlandsmyndigheter och i utrikesförvaltningen har utbildats i och arbetat med detta under åtta år. Att en del insatser ändå fortsätter i vissa former är alltså inget som sker tack vare den regering vi har utan snarare trots den nuvarande regeringen. Nu utvecklas den feministiska utrikespolitiken i stället vidare av andra länder.

Vi ser tyvärr också steg för steg de konkreta konsekvenserna av att den här politiken nedmonteras i kombination med nedskärningar i biståndet. Under 2023 drabbades FN-organisationer som UN Women, UNDP och UNFPA, som konkret arbetar med frågor som rör sexuell och reproduktiv hälsa, fattigdomsbekämpning, stärkt jämställdhet och att avskaffa våld och diskriminering mot kvinnor, av nedskärningar. Alla har de fått en nedskär-

ning jämfört med året innan med ungefär 25 procent. Vi vet att anslagen har skurits ned till Folke Bernadotteakademien, som arbetar fredsfrämjande och bidrar till FN:s resolution 1325 om kvinnor, fred och säkerhet, och vi vet att detta arbete behövs eftersom kvinnor är så kraftigt underrepresenterade i fredsprocesser. Men när kvinnor är representerade vet vi att freden också blir hållbar.

Ett konkret exempel på hur arbetet har försämrats är nedmonteringen av det kvinnliga medlingsnätverket med erfarna kvinnliga diplomater och fredsbyggare som har deltagit i komplexa medlingsinsatser via Sverige, EU och OSSE i Afghanistan, Georgien, Somalia och Syrien, för att ge några exempel. Det är ett nätverk som konkret har bidragit till att kvinnor har inkluderats och att kvinnors intressen har tagits till vara i svåra fredsprocesser. Detta har nu lagts vilande av regeringen i väntan på en utvärdering som skulle ha blivit klar för flera månader sedan men nu inte går att hitta.

Så här skulle jag kunna fortsätta. Det är väldigt tydligt nu, herr talman, att Sverige saknar det ramverk för jämställdhet och den tydliga färdriktning som feministisk utrikespolitik innebar och som hade kunnat stärkas och förbättras. Och detta får konsekvenser. Det sker neddragningar. Sverige har tappat det globala ledarskapet, och vi har en utrikesminister som anser att ordet feminism är ett problem och inte en del av lösningen.

Till råga på allt är utrikesministern inte ens intresserad av att dra lärdom av den studie som EBA har genomfört. Det är för dåligt!
(Applåder)

Anf. 34 MAGDALENA THURESSON (M):

Herr talman! Det kan i debatten inte bara här i dag utan generellt från Socialdemokraternas sida låta som att om man inte har etiketten feministisk utrikespolitik prioriterar man inte heller frågor som rör jämställdhet och kvinnors och flickors rättigheter. Det stämmer självfallet inte, och jag tror att alla som följer den här debatten också förstår det.

Jämställdhet är ett svenskt kärnvärde som genomsyrar också den svenska utrikespolitiken. Låt mig också understryka att det var så långt innan Margot Wallström lanserade begreppet feministisk utrikespolitik. Jag vet inte om Socialdemokraterna är medvetna om det, men deras retorik undergräver alltså deras egna tidigare utrikesministrar.

Retoriken att utan etiketten feministisk utrikespolitik finns inga prioriteringar när det gäller kvinnors och flickors rättigheter betyder också att exempelvis Anna Lindh, Laila Freivalds och Jan Eliasson inte hade fokus på jämställdhet. Det tror inte jag att Socialdemokraterna på riktigt menar. Jag vill föra till protokollet att jag i alla fall inte gör det. Fokus ska vara på innehåll, inte på etiketter.

Anf. 35 ALEXANDRA VÖLKER (S):

Herr talman! Jag vill börja med att tacka Linnéa Wickman för denna otroligt viktiga interpellation. Det här är väldigt viktiga frågor.

Jämställdhet är ett kärnvärde. Det har vi hört nu flera gånger. Och det är viktigt att kvinnor och män har samma rättigheter och möjligheter. Det är just detta som är poängen: Det är skillnad mellan att vara för någonting och att aktivt arbeta för det. Det är just här som vi socialdemokrater ständigt skiljer oss från högern när det kommer till jämställdhetspolitiken.

Konflikten står mellan att vara för jämställdhet och att genom strategiskt feministiskt arbete uppnå jämställdhet.

Feminism är ett verktyg. Det är att i varje steg se kvinnors och barns särskilda utsatthet och att aktivt arbeta för kvinnors del av makten.

Jag ifrågasätter inte att regeringen tycker att jämställdhet är viktigt. Men genom att avskaffa den feministiska utrikespolitiken sätter man inte längre jämställdhet först. Linnéa Wickman har också lyft fram flera tydliga exempel på den praktiska politik som följer i den feministiska utrikespolitikens avskaffande.

Ett signalvärde är det såklart inte, men även om det skulle vara ett signalvärde tänker jag att vi åtminstone borde kunna enas om signalvärdens betydelse i utrikespolitiken. Därmed borde vi också inse vilket signalvärde det faktiskt har att avskaffa den feministiska utrikespolitiken.

(Applåder)

Anf. 36 EVA LINDH (S):

Herr talman! Kriser tenderar att förvärpa situationen för dem som har det tuffast. Skillnaderna och segregationen har ökat, och kvinnor och flickor drabbades särskilt hårt under covid-19-krisen. Det är kanske särskilt nu en jämställd politik på alla områden behövs mer än någonsin.

Egentligen tänkte jag inte bemöta en del av de märkliga uttalanden som har gjorts här om vad man tycker om tidigare utrikesministrar eller tidigare politik, men jag vill bara säga detta: I politik är det också viktigt vad vi säger och vad vi gör. Som min kollega Linnéa Wickman har visat på handlar det inte bara om ord utan om politik och vad som görs. Också praktiken påverkas alltså.

Ord är viktiga. Det vet vi politiker – vi jobbar ju med detta hela dagarna. Ord och att genomföra dem i handling spelar roll. Det hade inte varit något problem om det bara var vi socialdemokrater som tyckte att det var lite märkligt eller som har funderat över att den feministiska utrikespolitiken togs bort. Det kanske inte hade varit det största problemet, men det stora problemet, som jag var inne på i mitt tidigare anförande, är ju att andra ser det som en tydlig signal från Sverige när den feministiska utrikespolitiken tas bort.

Det är inte bara vi som tycker detta, utan många ute i världen önskar att vi ska fortsätta att gå före och visa med ord och handling att det är viktigt att fortsätta att kämpa för jämställdhet i världen.

(Applåder)

Anf. 37 Utrikesminister TOBIAS BILLSTRÖM (M):

Herr talman! När man lyssnar på den här debatten kan man inte undgå att ställa sig frågan om vi har läst samma rapport. En av EBA:s slutsatser är att etiketten feministisk utrikespolitik var just en etikett och inte en fråga om nytt innehåll. Innehållsmässigt var det alltså inte något nytt, då Sverige i decennier har arbetat för stärkt jämställdhet, precis som Magdalena Thuresson berättade här i talarstolen nyss.

Detta leder till en fråga till Eva Lindh, som visserligen inte har fler repliker, men ändå: Vad var det egentligen som de tackade för på seminariet? Var det etiketten, eller var det innehållet? Jag tror att de personer som ledamoten lyssnade på tackade oss för etiketten, och jag tror att de gjorde rätt i det.

Termen feministisk utrikespolitik har i många länder varit polariserande snarare än enande, och Sverige har behövt ägna tid och kraft åt att förklara vad den feministiska utrikespolitiken egentligen innebär snarare än att fokusera på konkreta insatser.

Här är våra närmaste grannländers inställning mycket talande. Trots att vi har väldigt lika syn på vikten av jämställdhet har de aldrig anammat konceptet feministisk utrikespolitik. Detta nämner inte Linnéa Wickman, men det är faktiskt tänkvärt. De har fokuserat på innehållet snarare än på etiketten. Jag ser därför inga risker, men däremot ser jag många möjligheter.

Som jag framhöll redan i utrikesdeklarationen är varje individs lika värde, oavsett kön, ålder, sexuell läggning eller religion, en frihetsfråga som är prioriterad av regeringen. I förra veckan återupprepade jag detta i talarstolen i FN:s generalförsamling när jag höll Sveriges nationella anförande, och jag betonade särskilt kvinnors och flickors rätt till mänskliga rättigheter.

Med detta sagt och med hänsyn till interpellationsdebatten i dag i kammaren är EBA:s utvärdering ändå intressant. Rapporten drar bland annat slutsatser om hur man kan få utrikesförvaltningen att arbeta med politiskt prioriterade frågor, och detta är lärdomar som kan överföras till andra områden. Som sådan är studien ett välkommet bidrag för en utrikesminister som är mån om att nå resultat. Och det är jag.

Anf. 38 LINNÉA WICKMAN (S):

Herr talman! Vart vi än vänder oss i världen är det tydligt att feminismen inte har gått för långt, och detta ställer krav på oss som land.

Den banbrytande politik som Sveriges S-ledda regering lanserade för att inkludera ett feministiskt ramverk inom utrikespolitikens alla delar valde Tidölaget att slänga bort utan att blinka. Inte ens den utvärdering som utrikesministern nämnde kan ge goda medskick inför framtiden – den kunde man inte ens invänta. Det spelade helt enkelt ingen roll vilken skillnad politiken gjort eller vilka lärdomar som kunde dras, utan feminismen skulle bort.

Jag tycker fortfarande, så här i slutet av debatten, att det är oklart vad ordet feminism, enligt utrikesministern, skymmer i politiken mer än att det alltså skulle polarisera gentemot de könskonservativa krafter i världen som trycker tillbaka flickors och kvinnors rättigheter.

Feministisk utrikespolitik var ett åtagande och ett löfte till världens flickor och kvinnor, och det var ett banbrytande arbete där man gick före. Det gav kraft till kvinnorrättskämpar runt om i världen i en tid när vi ser politiska ledare som medvetet bidrar till att vrida klockan tillbaka.

Feministisk utrikespolitik var en drivkraft att samordna på ett nytt sätt och ta steg framåt från Sveriges sida och utveckla hur vi bidrar till en mer jämställd värld genom vår utrikespolitik. Att fortsätta att kalla det en etikett och försöka ge sken av att de senaste åtta åren inte har fokuserat på resultat i utrikespolitiken är djupt missvisande.

Jag tackar för debatten, för jag tycker att den tydligt har visat att SD-regeringens avskaffande av den feministiska utrikespolitiken inte bidrar till att öka jämställdheten i den värld som har så ofattbara klyftor mellan kvinnor och män och mellan rik och fattig. I stället ekar bara tomrummet

av bristen på en tydlig färdriktning, ambition och vilja att visa globalt ledarskap.
(Applåder)

Anf. 39 Utrikesminister TOBIAS BILLSTRÖM (M):

Herr talman! Låt mig tacka interpellanten och övriga deltagare för debatten, som verkligen har visat att den feministiska utrikespolitiken var just en tom etikett som skapade mer problem än vad den löste.

Låt mig avsluta med att återigen lyfta fram regeringens konkreta syn på jämställdhetsfrågan, som vägleder oss i vårt arbete. I multilaterala forum som EU och FN står Sverige upp för ett starkt språk som framhåller vikten av jämställdhet. Där är inte minst SRHR en viktig skiljelinje där Sverige står enat mot de länder som vägrar att kompromissa vad gäller frågor som till exempel rätten till säker abort och tillgång till allsidig sexualundervisning.

Jämställdhet är även en djupt integrerad aspekt av utvecklingsarbetet. Här är det viktigt att framhålla att jämställdhet handlar om mer än bara rättigheter. Det är även en förutsättning för demokrati och ett verktyg för ekonomisk utveckling. Forskningen visar även, precis som har lyfts fram i debatten, att fredsavtal där kvinnor har varit en del av processen är mer hållbara över tid. Därför utgör jämställdhet en viktig fråga för Sverige i de flesta av våra bilaterala och regionala utvecklingsstrategier men även i globala tematiska strategier, som styr exempelvis Sidas verksamhet.

Herr talman! Det är genom detta konkreta arbete, inte genom etiketter, som Sverige stöder jämställdheten i världen.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 7 Svar på interpellation 2023/24:6 om en reformering av nämndemannasystemet

Anf. 40 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M):

Herr talman! Rasmus Ling har frågat mig om jag är beredd att tillsätta en parlamentarisk kommitté i syfte att reformera nämndemannasystemet och kapa banden mellan de politiska partierna och den dömande makten samt om jag är beredd att ta några andra initiativ för att förändra regelverket kring nämndemän.

Låt mig inleda med att understryka att ett oberoende domstolsväsen är ett av fundamenten i ett demokratiskt samhälle. Det är oerhört viktigt att allmänheten känner förtroende för att domstolarna är oberoende och att det inte finns någon risk för exempelvis politisk påverkan.

Kravet på oberoende och opartiska domstolar och domare har ställts upp till skydd för den enskilde medborgaren. Den som får sin sak prövad i domstol ska kunna känna sig säker på att saken blir behandlad enligt gällande rätt och utan påverkan av ovidkommande intressen. Självständigheten garanteras bland annat genom att det i regeringsformen föreskrivs att ingen myndighet, inte heller riksdagen, får bestämma hur en domstol ska döma i det enskilda fallet eller hur en domstol i övrigt ska tillämpa en rättsregel i ett enskilt fall.

Frågor om domstolarnas oberoende är viktiga för regeringen. Tidigare i år tog jag emot 2020 års grundlagskommittés betänkande *Förstärkt skydd för demokratin och domstolarnas oberoende*. Betänkandet har remitterats, och remisstiden har nyligen löpt ut. Nu fortsätter arbetet i Regeringskansliet med att analysera förslagen och komma vidare.

Nämndemän ska precis som juristdomarna vara opartiska och sakliga i dömandet. Genom åren har flera åtgärder vidtagits för att tydliggöra att nämndemannauppdraget inte är ett politiskt uppdrag. Alla nämndemän ska genomgå en utbildning innan de börjar sin tjänstgöring, och rekryteringen och tidpunkten för val av nämndemän har separerats från de allmänna valen.

Regeringen har inför nämndemannavalet 2023 gett Domstolsverket i uppdrag att genomföra informationsinsatser för presumtiva nämndemän och nominerande och väljande organ i syfte att få till stånd en bredare rekrytering. Uppdraget ska redovisas i mars 2024.

Som Rasmus Ling nämner har en utredare även haft i uppdrag att se över vissa frågor kopplade till nämndemannauppdraget. I uppdraget ingick inte att se över själva nomineringsprocessen. Utredaren presenterade före sommaren sina slutsatser i promemorian *En översyn av vissa frågor om offentliga biträden*. Utredaren gör bedömningen att nuvarande reglering av nämndemäns lämplighet är ändamålsenlig och väl avvägd och att det inte heller finns något behov av ytterligare åtgärder för att tydliggöra att nämndemannauppdraget inte är ett politiskt uppdrag. Promemorian har också remitterats, och remisstiden löper ut den 1 november i år.

För närvarande är det inte aktuellt att tillsätta en parlamentarisk kommitté för att reformera nämndemannasystemet. Däremot ser jag fram emot att i oktober träffa representanter för alla riksdagspartier för att diskutera rekryteringen av nämndemän. Till mötet har jag även bjudit in representanter från Nämndemännens riksförbund. Jag hoppas på ett givande möte med värdefulla diskussioner.

Anf. 41 RASMUS LING (MP):

Herr talman! Jag tackar statsrådet för svaret.

Vi i Sverige står mitt i en allvarlig kris. En sådan här fråga är en bit ifrån det, men det finns många viktiga frågor på statsrådets bord. Det finns också skäl att diskutera de frågor som är mer långsiktiga, och domstolsfrågor och processer är trots allt en central del av rättsstaten.

Till att börja med vill jag i sammanhanget säga att vi i Miljöpartiet inte i sig vänder oss mot att vi har lekmannadomare i Sverige, alltså att det är vanliga människor som är med och dömer och som inte är juridiskt utbildade. Det är någonting som vi har haft i Sverige under lång tid och som fungerar och som det finns positiva saker med. Ett exempel på det är jag tror att det gör att man i domstolen blir mer begriplig, om jag uttrycker det så, och att det inte är enbart juridisk kanslisvenska som talas. Lekmännen – nämndemännen – och domaren diskuterar, vilket har positiva konsekvenser.

Men det finns problem, som vi ser det, med den ordning som vi har. Man kan konstatera att ett problem är sammansättningen av nämndemannakåren. Medelåldern är väldigt hög, och medelåldern ligger nära pensionsåldern. Det är förvisso väldigt bra att man tar till vara äldres – årskas – erfarenhet. Det finns många andra delar av samhället som borde bli bättre

på det. Men att det är så pass få yngre människor och människor i medel-åldern gör att representationen blir skev.

Jag tror att man borde se över även andra delar när det gäller villkoren för nämndemän. Det handlar om ersättning, hur långa perioder man behöver tjänstgöra, att det är svårt att ta ledigt från arbete och annat.

Men det största problem som vi ser i systemet är hur nämndemännen utses, att det är partierna som i praktiken är de som bestämmer vilka som ska vara nämndemän. Formellt tas beslut av kommunfullmäktigeförsamlingar runt om i landet, men det skulle inte ses som positivt från partierna om ett annat parti lade sig i vilka som nomineras från ett parti. Det brukar vara ett klubbärende. Vi tycker att nämndemän borde utses på annat sätt och att detta borde kopplas bort från partierna och politiken.

Vi har från vårt parti emellanåt gjort ett aktivt arbete och utsett nämndemän som inte är medlemmar i partiet för att få en vidare spridning. Det har fungerat väl. Så länge vi har det system vi har tycker vi att det vore bra om fler partier skulle göra så. Men det finns fortfarande partier som har krav på medlemskap för att man ska komma i fråga som nämndeman, alltså interna regler.

Men när det gäller problemet med att det är partierna som utser nämndemän blir det en politisk koppling. Men oavsett hur många utbildningsinsatser man har – vilket jag tycker är bra – och hur mycket man arbetar med detta kommer det att finnas en koppling mellan partierna och nämndemännen. Det gör att i de fall som nämndemän gör misstag, vilket sker emellanåt, och rättegångar behöver göras om och så vidare är det partierna som får stå till svars exempelvis i medierna. Vi menar därför att utredaren kom till en felaktig slutsats när han föreslog att inga förändringar behöver göras. Vi menar att regeringen behöver se över detta.

Min fråga är: Ser justitieministern några problem med den koppling som ändå finns mellan de politiska partierna och nämndemännen?

Anf. 42 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M):

Herr talman! Jag tackar Rasmus Ling för en fråga som är mycket viktig för vårt rättsväsen, för vår rättsstat och förstås för legitimiteten för domstolarna samt för oberoendet och för integriteten i domstolarnas dömande.

Det råder ingen som helst tvekan om att vi befinner oss i ett mycket allvarligt säkerhetsläge och att det förstås upptar all tid för väldigt många. Det hindrar inte att det är viktigt att också hålla det breda perspektivet och att ha bandbredd för att så att säga vårda rättsväsendet som helhet. Ett uttryck för det är regeringens budget. Det görs en rekordsatsning på rättsväsendet, från 69 miljarder kronor till 90 miljarder kronor inom loppet av tre år. Det råder ingen tvekan om att polisen, Säkerhetspolisen och Kriminalvården är prioriterade i denna helhet. Men det görs alltså satsningar på hela rättsväsendet. Inte minst domstolarna måste också i det kritiska läge som landet befinner sig i ha rätt resurser för att kunna möta sina viktiga uppdrag och uppgifter i rättsstaten.

När det gäller dessa frågor vill jag ta fasta på den parlamentariska utredning som vi nu tar hand om, där alla åtta partier i riksdagen är överens om en lång rad förslag. Ett av dem är att stärka domstolarnas oberoende. Som jag sa i min inledning har utredningen remitterats. Nu arbetar vi med frågorna i Regeringskansliet. Och jag ser verkligen fram emot att hålla

ihop alla åtta partier kring viktiga reformer när det gäller domstolarnas oberoende framöver.

Denna utredning tittade inte på lekmannainslaget – nämndemannainslaget. Jag vill först säga att jag liksom Rasmus Ling, som jag uppfattade frågan, av en rad olika skäl ser ett stort värde i att ha lekmanadomare i våra domstolar. Det ger domstolarna en medborgerlig förankring, och jag tror att det kan ge medborgerliga perspektiv även om lagen förstås ska tillämpas oväldigt och lika för alla. Mycket handlar också om att göra det som man gör i domstolarna begripligt, inte bara för dem som är omedelbart berörda utan också för en bred allmänhet och det allmänna rättsmedvetandet. Det är alltså det första, att det för mig och regeringen är väldigt centralt att värna ett nämndemannainslag i våra domstolar. Sedan kan man alltid diskutera exakt hur det ska utformas i praktiken och i olika instanser. Men detta är en väldigt viktig principiell utgångspunkt.

Rasmus Ling frågade om jag ser några problem med att det är partierna som utser nämndemännen. Jag tycker att det är ganska enkelt att identifiera risker med detta. En risk är förstås att partiintern hänsyn skulle gå före meriter eller kvalifikationer när man utser nämndemän. Vi har sett exempel på att politiska partier, som Rasmus Ling var inne på, när det blir tryck kring enskilda domar agerar mot nämndemän på ett sätt som naturligtvis inte är förenligt med idén om att nämndemän inte har lojalitet med partier utan med sitt uppdrag som domare. De måste själva stå till svars för sitt dömmande.

Jag tycker att man kan se att det finns en del risker och problem. De måste hanteras, och det tror jag att man kan göra på olika sätt. Utredaren har, som jag nämnde, kommit med en del förslag i denna del och pekar till exempel på att man skulle kunna se på att den som har nämndemannauppdrag inte har andra politiska förtroendeuppdrag.

Jag tror att man ska ha en diskussion med partierna om en breddad rekrytering och påminna om att en person inte behöver vara partimedlem eller ha uppdrag för ett parti för att vara nämndeman.

Jag tror också att partierna har en positiv funktion. Jag ser inte riktigt vilken annan struktur i samhället som lika omsorgsfullt skulle kunna säkerställa att det är omdömesgilla och kvalificerade personer som får uppdragen. Jag landar därför i att partierna bör ha kvar uppgiften.

Anf. 43 RASMUS LING (MP):

Herr talman! Det är ändå positivt att statsrådet ser att det kan finnas problem – jag understryker ju dem. Som sagt har det funnits situationer där nämndemän har gjort fel som har inneburit att rättsväsendet har tagit stor skada. Jag vill inte på något sätt försvara partier som i de situationerna har gått in och närmast gett instruktioner till nämndemännen om hur de skulle agera. Däremot ser jag att det finns en inbyggd problematik när något uppmärksammas och det parti som har nominerat någon får skulden. Därmed blir man mer benägen att ha större kontroll och mindre benägen att utse icke-medlemmar till nämndemän.

Detta är den inneboende problematiken. Sedan måste partierna naturligtvis agera ansvarsfullt i de fall där det begås fel, för fel begås och kommer att begås oavsett system. Alla partier har någon gång utsett nämndemän som inte har agerat på det sätt som de borde ha gjort.

Prot. 2023/24:12
29 september

Svar på
interpellationer

Statsrådet tog upp hur nämndemännen skulle kunna utses i stället. Vi är öppna för att diskutera detta. Jag har inte gjort någon egen offentlig utredning, men jag ser att det finns andra viktiga uppdrag i samhället som inte är förtroendeuppdrag men som har den karaktären. Exempelvis sker det en prövning när gode män utses av överförmyndarnämnderna i kommunerna. Då är det inte partierna som nominerar, utan det är medborgare som får göra detta.

Familjer som erbjuder sig att bli familjehem är något som har en annan karaktär. Där är det socialtjänsten som beslutar, och det finns ett regelverk. Man skulle kunna ge Domstolsverket eller någon annan instans i uppdrag att utforma ett system för rekrytering av medborgare.

Låt oss ha en utredning som tittar på hur detta skulle kunna se ut, för jag tror att det är oerhört väsentligt att man kommer bort från kopplingen mellan partierna och dem som dömer i domstol. Det är inte bara Miljöpartiet som tycker så, utan även Centerpartiet och Liberalerna har haft förslag om att förändra detta. Även Advokatsamfundet tycker att kopplingen till partierna är felaktig och att nämndemännen inte borde tillsättas av politiska organ.

Herr talman! Jag är ändå positiv till att justitieministern har bjudit in alla partier för att föra en diskussion om rekrytering. Nämndemännen för de kommande fyra åren har precis tillsatts. Ordningen för detta har ju ändrats så att det inte sker direkt efter ett val utan en tid efter, vilket är en förbättring. Vi från Miljöpartiet kommer att ha en representant, och andra riksdagspartier kommer också att ha det. Jag hörde även att nämndemannaföreningen kommer att vara där.

Vårt medskick på förhand är tydligt: Vi tycker att en sådan utredning borde tillsättas. Argumenten för detta är starka. Jag hoppas att såväl regeringen som andra partier kan ta till sig det så att denna fråga kan ses över.

Anf. 44 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M):

Fru talman! Jag tackar Rasmus Ling för inlägget.

I nuläget är det, som sagt, inte aktuellt att tillsätta en utredning om detta. Jag tror att partierna gemensamt har ett intresse av att diskutera hur det system vi har kan utvecklas, förstärkas och förbättras, också i de väldigt viktiga hänseenden som Rasmus Ling belyser. Det har funnits exempel på att partier har uppträtt olämpligt i relation till enskilda nämndemän, kanske under massmedialt tryck. Jag tror att partierna gemensamt bör diskutera hur man säkerställer en hög integritet när nämndemän väl har fått sina uppdrag och att relationen mellan partierna och nämndemännen inte på något sätt ska färga eller påverka den dömande verksamheten.

Rasmus Ling tog själv upp flera exempel på hur Miljöpartiet arbetar med rekrytering av nämndemän. Jag tror att partierna har ett intresse av att diskutera dessa frågor med varandra. Det som jag uppfattar att Rasmus Ling vill uppnå – en breddad rekrytering och en ännu bredare representation i nämndemannakåren – skulle naturligtvis också kunna uppnås genom partierna beroende på hur partierna väljer att bedriva rekryterings- och nomineringsverksamheten.

Jag ser, som sagt, väldigt mycket fram emot att träffa alla riksdagspartier längre fram i höst. Jag tycker att det är viktigt att denna diskussion förs tillsammans med Nämndemännens Riksförbund, och det är därför väldigt positivt att de kommer att vara med vid detta möte. Jag är övertygad om

att de frågor som Rasmus Ling nu tog upp kommer att vara centrala i den diskussionen och att Miljöpartiets inspel kommer att vara mycket värdefulla bidrag till samtalet och utbytet partierna emellan.

Prot. 2023/24:12
29 september

Svar på
interpellationer

Anf. 45 RASMUS LING (MP):

Fru talman! Det är, som sagt, positivt att detta möte ska bli av. Jag ser fram emot att se vad som kommer ut av det. Jag hoppas att det är fler än vi som ser problemen med hur utfallet är på vissa sätt och att konstruktionen i sig innebär inbyggda problem.

Jag tror också att partierna skulle kunna åstadkomma en mer breddad rekrytering. Vi kan dock se att facit över tid är att man inte har lyckats. Medelåldern ligger fortfarande kring pensionsstrecket, vilket gör att kopplingen till andra grupper i samhället är betydligt svagare.

Som jag sa tidigare tycker jag att det var en bra förändring att valen av nämndemän förlades till en senare tidpunkt än när alla andra nämnduppdrag i kommuner fördelas. Det finns dock fortfarande en aspekt av att nämndemannaupdraget på sina håll ses som ett förtroendeuppdrag – alltså ett politiskt uppdrag – eftersom nämndemännen tillsätts av partierna. Det är opolitiskt, och det finns utbildningar där detta slås fast. Inte desto mindre kan det uppstå situationer där partimedlemmar som hade velat ha ett politiskt uppdrag men som i konkurrens med andra inte fick det i stället blir utsedda till nämndemän som ett tröstpris. Detta är en ordning som jag inte tycker är bra.

Anf. 46 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M):

Fru talman! Låt mig åter tacka Rasmus Ling för att frågan lyfts upp. Jag tycker att det är viktigt att vi i ett läge där de allvarliga hoten mot vår inre säkerhet av naturliga orsaker tar mycket kraft, resurser och fokus också har tillräcklig bandbredd för att diskutera frågor som är av långsiktig betydelse för hela rättsväsendet och vår demokratiska rättsstat, och frågan om nämndemännen hör verkligen dit.

Jag är glad för att regeringen i samarbete med Sverigedemokraterna har lagt fram en budget där vi gör rekordstora satsningar på rättsväsendet och vård av hela rättsväsendet långsiktigt. Jag är glad för att de åtta riksdagspartierna är överens om att i den grundlagskommitté jag refererade till tidigare stärka domstolarnas oberoende. Jag tror att det för svensk del kommer att bli historiska reformer ägnade att ytterligare stärka domares och domstolars oberoende.

Jag välkomnar som sagt denna diskussion och de samtal vi ska ha alla partier emellan och med Nämndemännens Riksförbund längre fram i höst. Det råder ingen tvekan om att inslaget av lekmannadomare är viktigt i våra domstolar, och de risker som Rasmus Ling har belyst när det gäller integriteten och oberoendet i dagens ordning är värda att ta på mycket stort allvar.

Jag förutsätter att detta kommer att vara ett viktigt tema i vår diskussion längre fram i höst, och jag ser fram emot det och är säker på att partierna gemensamt kan hitta bra vägar framåt för att säkra ett lekmannainslag med en hög legitimitet hos medborgarna och en stor integritet i förhållande till de politiska partierna avseende den dömande verksamheten.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 8 Bordläggning

Följande dokument anmäldes och bordlades:

EU-dokument

COM(2023) 258 Förslag till Europaparlamentets och rådets förordning om fastställande av unionens tullkodex och inrättande av Europeiska unionens tullbyrå och om upphävande av förordning (EU) nr 952/2013

Motion

med anledning av prop. 2022/23:142 Nya trafikförsäkringsregler – stärkt skydd för dem som skadas i trafiken

2023/24:74 av Mikael Eskilandersson m.fl. (SD)

§ 9 Anmälan om interpellationer

Följande interpellationer hade framställts:

den 28 september

2023/24:37 Klimatmålen

av *Elin Söderberg* (MP)

till statsrådet Romina Pourmokhtari (L)

2023/24:38 Rut och rot

av *Eva Lindh* (S)

till finansminister Elisabeth Svantesson (M)

2023/24:39 Studieförbundens insatser för integration på arbetsmarknaden

av *Serkan Köse* (S)

till utbildningsminister Mats Persson (L)

2023/24:40 Filmarkivet i Grängesberg

av *Sofie Eriksson* (S)

till utbildningsminister Mats Persson (L)

§ 10 Anmälan om frågor för skriftliga svar

Följande frågor för skriftliga svar hade framställts:

den 28 september

2023/24:47 Regeringens medel till arbetet mot rasism

av *Pontus Andersson Garpvall* (SD)

till statsrådet Paulina Brandberg (L)

2023/24:48 Förbud mot niqab och burka

av *Pontus Andersson Garpvall* (SD)

till justitieminister Gunnar Strömmer (M)

2023/24:49 Konkreta åtgärder för bostadsbyggande

av *Denis Begic* (S)

till statsrådet Andreas Carlson (KD)

2023/24:50 Samisk parlamentsbyggnad i Östersund

av *Kalle Olsson* (S)

till kulturminister Parisa Liljestränd (M)

2023/24:51 Konsekvenser av nedskärningar inom folkbildningen

av *Magnus Manhammar* (S)

till utbildningsminister Mats Persson (L)

2023/24:52 EU-lagstiftning i relation till hedersvåld

av *Laila Naraghi* (S)

till justitieminister Gunnar Strömmer (M)

Prot. 2023/24:12

29 september

§ 11 Kammaren åtskildes kl. 11.21.

Sammanträdet leddes

av talmannen från dess början till och med § 7 anf. 43 (delvis) och

av andre vice talmannen därefter till dess slut.

Vid protokollet

ANNA ASPEGREN

/Olof Pilo

Innehållsförteckning

§ 1 Anmälan om kompletteringsval	1
§ 2 Anmälan om subsidiaritetsprövningar	2
§ 3 Ärenden för hänvisning till utskott	2
§ 4 Svar på interpellation 2023/24:11 om Iran.....	2
Anf. 1 Utrikesminister TOBIAS BILLSTRÖM (M).....	2
Anf. 2 ALEXANDRA VÖLKER (S).....	4
Anf. 3 KADIR KASIRGA (S)	5
Anf. 4 SERKAN KÖSE (S)	5
Anf. 5 AZADEH ROJHAN (S).....	6
Anf. 6 Utrikesminister TOBIAS BILLSTRÖM (M).....	7
Anf. 7 ALEXANDRA VÖLKER (S).....	8
Anf. 8 KADIR KASIRGA (S)	8
Anf. 9 SERKAN KÖSE (S)	9
Anf. 10 AZADEH ROJHAN (S).....	9
Anf. 11 Utrikesminister TOBIAS BILLSTRÖM (M).....	10
Anf. 12 ALEXANDRA VÖLKER (S).....	10
Anf. 13 Utrikesminister TOBIAS BILLSTRÖM (M).....	11
§ 5 Svar på interpellation 2023/24:7 om Irans angrepp på kurder	11
Anf. 14 Utrikesminister TOBIAS BILLSTRÖM (M).....	11
Anf. 15 OLA MÖLLER (S)	12
Anf. 16 KADIR KASIRGA (S)	13
Anf. 17 SERKAN KÖSE (S)	14
Anf. 18 LEIF NYSMED (S)	15
Anf. 19 Utrikesminister TOBIAS BILLSTRÖM (M).....	15
Anf. 20 OLA MÖLLER (S)	16
Anf. 21 KADIR KASIRGA (S)	17
Anf. 22 SERKAN KÖSE (S)	18
Anf. 23 LEIF NYSMED (S)	18
Anf. 24 Utrikesminister TOBIAS BILLSTRÖM (M).....	19
Anf. 25 OLA MÖLLER (S)	20
Anf. 26 Utrikesminister TOBIAS BILLSTRÖM (M).....	20
§ 6 Svar på interpellation 2023/24:8 om avskaffandet av den feministiska utrikespolitiken.....	21
Anf. 27 Utrikesminister TOBIAS BILLSTRÖM (M).....	21
Anf. 28 LINNÉA WICKMAN (S).....	21
Anf. 29 MAGDALENA THURESSON (M)	22
Anf. 30 ALEXANDRA VÖLKER (S).....	23
Anf. 31 EVA LINDH (S).....	24
Anf. 32 Utrikesminister TOBIAS BILLSTRÖM (M).....	25
Anf. 33 LINNÉA WICKMAN (S).....	26
Anf. 34 MAGDALENA THURESSON (M)	27
Anf. 35 ALEXANDRA VÖLKER (S).....	27
Anf. 36 EVA LINDH (S).....	28
Anf. 37 Utrikesminister TOBIAS BILLSTRÖM (M).....	28
Anf. 38 LINNÉA WICKMAN (S).....	29
Anf. 39 Utrikesminister TOBIAS BILLSTRÖM (M).....	30

§ 7 Svar på interpellation 2023/24:6 om en reformering av nämndemannasystemet	30
Anf. 40 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M)	30
Anf. 41 RASMUS LING (MP).....	31
Anf. 42 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M)	32
Anf. 43 RASMUS LING (MP).....	33
Anf. 44 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M)	34
Anf. 45 RASMUS LING (MP).....	35
Anf. 46 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M)	35
§ 8 Bordläggning.....	36
§ 9 Anmälan om interpellationer.....	36
§ 10 Anmälan om frågor för skriftliga svar.....	36
§ 11 Kammaren åtskildes kl. 11.21.....	37

Prot. 2023/24:12
29 september
